

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Kedves Olvasóink!
Fogadják szeretettel
ünnepi ajándékunkat,
az izraeli Új Keletet.

Kenesei Marcell a menekültek segítéséről

Fontos, hogy a zsidóság is kivegye a részét a menekülők segítéséből, függetlenül a vallásuktól és a származásuktól – mondja interjúnkban Kenesei Marcell, a Bálint Zsidó Közösségi Ház Alapítvány igazgatója. Habár egy közösségi ház természetesen nem menekültségi kezelésre való, az intézmény munkatársai mégis a kiegészítő hajtják magukat, hogy minél több embernek segítsen-

szor azt sem tudta, hova menjen. Létrehoztunk egy honlapot jews-forukraine.hu címmel, hogy összefogjunk a közösségekben meglévő segítő szándékot.

Ha önkéntes munkát szeretnél ajánlani, akkor ezen keresztül tudsz olyan helyre kerülni, amelyen típusú munkát vállalnál. Ugyanígy lehet itt szállást, fuvarozást, ruhaadományt, pénzt és másit felajánlani. Lefordítottuk ukránra az oldalt, hogy a rá-

a legtöbbjüknek van már munkája. Úgyhogy keresünk a menekülők között is olyanokat, akiknek van erre képesítésük vagy affinitásuk.

– Sokan vannak olyan menekültek, akik maradni szeretnének?

– Van, aki a háború végéig maradna, más meg nem döntötte el, de az biztos, hogy a legtöbben mennek tovább, nagyon gyakran Izraelbe. A most itt lévő nagyjából 800 emberből körülbelül 150-nek nincsen még terve. Sokakban felvetődik, célunk-e, hogy maradjanak. Én azt hiszem, hogy érdekünk lenne, hogy a menekülők Magyarországot és a budapesti közösséget is olyan helynek lássák, ahol maradhatnak, és ahol szívesen látják őket. Ezáltal csak színesedne a közösségünk. Ezért meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy ezek az emberek maradhassanak, amíg a konfliktus nem rendeződik, vagy akár tovább is.

– Az ukrainai zsidó közösségekkel tartjátok a kapcsolatot?

– Folyamatos kapcsolatban állunk velük, és napi szinten érkeznek szervezett csoportok Ukrajnából. Velük tervezzük azokat az akciókat is, amelyeket többek közt a JDC-vel, a WJC-vel és a Szochnuttal együttműködve valósítunk meg. De nagyon sok ukrainai zsidó közösség és szervezet már vagy elmenekült, vagy egészen mást csinál most, mint eddig. Ez egy brutális, drámai helyzet, ahol napról napra változnak a dolgok, teljesen átalakult az élet. Amikor menekültekről beszélünk, az Ukrajnából elmenekülőkre gondolunk, pedig legalább ennyi ember Ukrajnán belül menekül. Egészen durva, humanitárius katasztrófa közeli a helyzet egyes ukrán területeken, amit szintén jó lenne enyhíteni. Például a Hasomer Hacair, az Adománytaxi, a Cseriti üzletlánc, vagy a nagyobb humanitárius szervezetek, mint a JDC is, visznek szállítványokat, ezeket is kell segíteni. Tehát az azonnali segítségnyújtás, a

közép- és hosszú táv mellett ezzel is foglalkozni kell, miközben mi is csak loholunk magunk után.

– Hosszabb távon még milyen elképzelései vannak a Bálint Háznak?

– Most raktam össze a koncepciót egy oktatási programra a menekülő családok gyerekei számára, ami jövő héten már be is indulhat. Szociális programokat is tervezünk. És próbálunk azért közösségi programokat is nyújtani, amiben egyébként jók vagyunk, csak nehéz, mivel nem beszéljük a nyelvet. De ingyenesen tettük például a menekülteknek a Purimi Parkolót, egy családi programot, amit a Szent István parkban szerveztünk. Erre szereztünk tolmácsot, a szórólapt is lefordítottuk ukránra.

Nemsokára jön a peszách, erre a Bálint Ház, a Somer és a Hanoár közösen szervez egy ifjúsági és fiatal felnőtteknek szóló szederestet. De pénteken például kábbát sabbátot tartunk az egyik szállodában a családos menekülteknek. Szerdán pedig egy Gellért-hegyi parkba vittünk 40 embert, szülőket és gyerekeket. Ilyen kinti programból még lesz több a napokban, ha az időjárás engedi.

A klubéletet is szeretnénk beindítani, hogy találkozhassanak egymással és beszélgethessenek. Apró emberi dolgok ezek, tudjuk, hogy igénylik. Viszont mivel traumatizált állapotban vannak, azt még nem tudjuk, hogy igénybe is tudják-e venni ezt a segítséget. Ha azt látjuk, hogy nem, akkor megpróbálunk majd valamit mást. Önkéntesen keresztes pszichológiai segítséget is próbálunk nyújtani.

– Mi az, amit te magad csinálsz ebben a helyzetben?

– Nem a vezetői szinttel kezdem: én is önkénteskedtem, voltam kint a pályaudvarnál, és személyesen is segítettem az ukrainai barátainknak, akik vagy Magyarországon keresztül utaztak tovább, vagy ide jöttek. A

Bálint Ház igazgatójaként pedig a különböző szervezetek között próbálunk koordinálni, bevonni embereket a munkába, rávenni őket arra, hogy segítsenek – azaz gyakorlatilag egy menekültségi operációt felépíteni.

Olyan feladatokat osztok ki a csapatom tagjaira, amilyenekre egyáltalán nem voltunk felkészülve. És nagyon sokféle felajánlás érkezik hozzám személyesen, ilyenkor megpróbálom összekötni a különböző szálakat.

Ez nehéz, mert nincs kész a rendszerünk, sokszor nincsen még ember, akihez be tudom csatolni a felajánlást, ilyenkor pedig én vagyok még az összekötő. De azon dolgozom, hogy minden területnek legyen felelőse, hogy minél szervezettebben és flottabban tudjuk ezt a kaotikus helyzetet menedzselni. De hát a helyzet – a jellegéből adódóan – mindenképpen kaotikus, és egy közösségi ház nem menekültségi kezelésére van kitalálva.

– A mindennapjaidat hogyan változtatta meg a krízis?

– Teljes mértékben felborította. Normálisan nagyon figyelek rá, hogy a munkát és a magánéletet minél jobban elválasszam. Amikor a munkámat végzem, akkor száz százalékosan beleteszem magam, és nagyon nehezen tudom lerakni a tollat. De ha letettem, akkor a pihenés, a hétvége, a szabadság annyira szent, amennyire csak lehetséges, az utóbbi időben azonban ezt félre kellett tennem. Normál esetben este 6-7 óra után már nem veszem fel a telefont. Most, ebben a helyzetben nem érzem úgy, hogy ezt megtehetném, mert lehet, hogy egy család aznap lakhatása múlik rajta, és ez nem hagy nyugodni. Nem tudom, hogy ez meddig tartható, valószínűleg nem sokáig, és így lehet hamar kiégni. Ebben a pillanatban ez még embert próbáló, de ha feláll jobban a rendszer, akkor lehetséges, hogy egy kicsit hátrébb lehet lépni.

Fotó: Nagy Ákos

nek. Az igazgatót Fogl Márton kérdezte.

– Hogyan ért el a háború híre? Mi volt az első reakció?

– Éppen egy barátommal telefonáltam, közben jött a hír, ő szólt, hogy nézd, Oroszország megtámadta Ukrajnát. Szürreális volt, persze megfagyott a levegő, le is tettem a telefont. Arra gondoltam, hogy mit kell csinálni. Első lépésként a JDC-vel (American Jewish Joint Distribution Committee – Joint) és a Mazsihisszel beszéltem, az első pár óra a lehetséges történések felvázolásával telt.

Cernov Mircea, a JDC igazgatója az első pillanatban biztosított arról, hogy mindenben számíthatunk a támogatásukra. Biztosan jönnek majd menekültek – gondoltuk –, információadásban pedig tudnánk segíteni. A pandémia alatt felállított krízisvonalat már másnapra átállították menekültségi-krízisvonalra.

Mi pedig jeleztük ezt az Ukrajnából érkezők felé, hogy megtalálják a közösséget. Visszagonolván, ezt hamarabb elkezdhetnék volna. De valahogy szerintem mindenki remélte, hogy nem lesz ilyen.

– A Bálint Ház hogyan segít a krízisben?

– Fontos, hogy a zsidóság is mutassa, kiveszi a részét a menekülők segítéséből, vallásuktól, származásuktól függetlenül. A válság kirobanása óta dolgozik együtt a JDC és a Mazsihisz, a Szochnut és a WJC (World Jewish Congress), hogy minél olajozottabban, az erőforrásokat összedobva segíthessük a menekülőket.

A Bálint Ház koordinálja azt a száznál több embert, akik a szervezői önkéntes csapatban dolgoznak. Sok akció zajlik a közösségben, nehéz volt követni, hogy ki mit csinál. Eleinte aki segíteni akart, sok-

szorulóik is jelentkezhesnek rajta. A Bálint Ház mellett adományelosztó ponttá is vált, itt gyűjt az Adománytaxi és a Hasomer Hacair is – láthattad, a nagytermünk tele van mindenfélével. A menekülők, akik itt vannak a szálláshelyeken, ide jöhetnek válogatni a ruhákból.

– Vannak, akik nálatok kapnak szállást?

– Nálunk nincsenek ágyak, csak matracok és polifoamok, ezért mi csak végszükség esetén működünk szálláshelyként, mert azért még így is jobb itt, mint a pályaudvaron. Múltkor aludt itt egy kilencfős roma család, nekik a Fitness Tereben tudtunk megágyazni. De vannak szálláshelyek, amiket a közösség biztosít, vannak magán szállásfelajánlások – igyekszünk a menekülteket olyan helyeken elszállásolni, ahol alkalmasabbak a körülmények erre. Az egész közösségi koalíció – tehát a Mazsihisz, a Bálint Ház, a Szochnut, a JDC és a WJC – összesen körülbelül 800 embernek ad most szállást.

– Mire van most szükségetek?

– Próbáljuk tartani a tempót a folyamatos változásokkal, igazodni az állandóan alakuló igényekhez. Hogy egy példát mondjak: oroszul beszélő emberekre van most a leginkább szükségünk, akik tolmácsolnak a pályaudvarokon és a szálláshelyeken. De amit eddig soroltam, ez mind csak a gyorsreagálás, a hirtelen segítség.

Viszont a krízis kezdete óta eltelt majdnem egy hónap, és már látszanak közép- és hosszú távú igények és problémák, amelyekre választ kell adni. Programok kellene például a menekülő családok gyerekeinek, hogy elvonhassuk a figyelmüket arról a szörnyű helyzetről, amiben vannak.

Szervezetközi együttműködésben dolgozunk ezen is a Lauder, a JDC, a Szochnut, a Mazsihisz és a Bálint Ház részvételével. De ehhez is oroszul beszélő mádrichok, ifjúsági vezetők kellene. Ez a legnehezebb, mert nincsenek olyan sokan Magyarországon, akik tudnák ezt csinálni, és

Határtalan Kultúra: határtalan segítség a bajban

Egy önkéntes csapat jelentős mennyiségű élelmiszer-adományt juttatott el Kárpátaljára a Határtalan Kultúra Program segítségével, amelyet a magyar zsidó közösség többek között a különböző nagyvárosi helyszíneken zajló zsidó napok szervezése folytán ismerhet. A rászorulókat megsegítésére a Határtalan Kultúra mintegy 800 ezer forintot gyűjtött össze néhány nap alatt.

Többek között nagy mennyiségű liszt, száraztészta, konzervek, rizs, étolaj, cukor és más alapvető élelmiszer-szállítmány érkezett célba Kárpátaljára, közelebből a Beregszászi Zsidó Hitközségre, valamint a kaszonyi általános iskolába – ez utóbbi helyen hetek óta nincs tanítás, így az adományokat az egyik tanteremben helyezik el. Az adományokat a Határtalan Kultúra Program vezetőjének, Deák Andreának a szervezésében sikerült összegyűjteni és eljuttatni a háború sújtotta országba. Ez már a második szállítmány volt, a Határtalan Kultúra koordinálásával ugyanis többek között gyógyszereket, egészségügyi és tisztálkodószereket, vitaminokat juttattak már el Kárpátaljára.

Magánszemélyek az ukrainai vám-törvények miatt legfeljebb ezer kilogramm élelmiszer-adományt vihetnek be a Magyarországgal szomszéd-

A kaszonyi általános iskola adománygyűjtő terme

dos országba, de ez a szállítmány gond nélkül átjutott a határon – igaz, ehhez szükség volt az ukrán vámrendészeti és határizleti szervek jóindulatára, amelyek a humanitárius segítség láttán nagyvonalúan eltekintettek attól, hogy a jogszabályokat a lehető legszorosabban értelmezzék. Ennek köszönhető, hogy az önkéntes csapat – amely két autóval szállította az adományokat – nagy mennyiségű étolajat tudott átvinni a lassan alapvető cikkekben is hiányt szenvedő kárpátaljaiaknak. (A helyieknek egyébként nemcsak az élelmiszerhiány okoz gondot, hanem a drágulás is: a ke-

nyér, a liszt, az olaj ára megduplázódott a háború kitörése óta.)

A szállítmány felét a Beregszászi Zsidó Hitközség irodájában pakolták le, ahol az adományokat Goldberger Ilona vette át. A csapat ezután Kaszonyba indult, ahol a helyi általános iskola egyik tantermében kialakított gyűjtőponton adták át a felajánlásokból vásárolt adományokat Kudlotyák Krisztinának.

A Határtalan Kultúra Program ezúton is köszöni minden zsidó és nem zsidó honfitársunk pénzadományát, felajánlását.

Kácsor Zsolt / Mazsihisz

Magyarországi Zsidókért díj dr. Nagy Erzsébetnek és Harsányi Lászlónak

Ünnepélyes keretek között adták át a Magyarországi Zsidókért díjat a Mazsihisz Síp utcai székházának dísztermében. A 2025-ben alapított rangos elismerésben idén dr. Nagy Erzsébet magyar–történelem szakos középiskolai tanár, helytörténész, valamint Harsányi László közgazdász, társadalomkutató részesült.

„E kitüntetéssel a Mazsihisz elismerését fejezi ki dr. Nagy Erzsébet magyar–történelem szakos középiskolai tanárnak, helytörténész-kutatónak azért az áldozatos, emberséges munkájáért, amelynek révén feltárja és széles körben, Magyarország határain túl is ismertté teszi a magyar zsidó közösség – ezen belül a Győr-Moson-Sopron megyei, győri és gyömörei zsidó családok – élettörténetét, példamutató módon járulva hozzá a vézskorszakban elpusztított mártírok emlékezetének megőrzéséhez” – olvasható azon a díszes oklevélen, amelyet dr. Nagy Erzsébet vehetett át a Mazsihisz-székház dísztermében.

A díj idei másik kitüntetettje, Harsányi László közgazdász, társadalomkutató az oklevele szövege szerint azért részesült az elismerésben, mert „a magyar zsidóság XX. századi történetének hiánypótló kutatásával, az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület (OMIKE) Művészakciója történetének feltárásával, az akcióban részt vett művészek ábrázolásával, valamint kutatási eredményeinek publikálásával magas színvonalon gazdagítja közösségünk emlékezetkulturáját”.

Dr. Nagy Erzsébet

Heisler András:
Ez az önzetlen asszony nem díjakért dolgozik, hanem emberségből

Dr. Nagy Erzsébet munkásságát Heisler András, a Mazsihisz elnöke méltatta, aki így fogalmazott: a díj kitüntetéttje a Győr-Moson-Sopron megyei Gyömörén született egyszerű keresztyén magyar parasztcsaládban, amit azért kell most hangsúlyozni, mert származása alapvetően meghatározta, sőt, ma is meghatározza gondolkodásmódját és világnézetét.

„A kis faluban szerzett gyermekkori élményei, az egyszerű parasztemberek emberséges magatartásáról szerzett tapasztalatai elkísérték egész életében: az ő helytállásuk ta-

Harsányi László

Fotók: Fejes Emőke / Mazsihisz

nította meg arra, hogy milyen keményen és milyen emberséggel kell helytállni a tanulásban, a munkában és a hivatásának gyakorlásában” – mondta az elnök.

A laudációban elhangzott: mivel dr. Nagy Erzsébet a tanári munkájával párhuzamosan helytörténeti kutatásokat kezdett végezni a zsidóságról, feldolgozta a győri Popper család történetét, majd a szülőfalujával, Gyömörével kapcsolatos helytörténeti kutató munkája már kezdetektől összefonódott a helyi zsidóság közel kétszáz éves történetével.

„Éveken át gyűjtötte a vézskorszakban megölt gyömörei zsidókkal kapcsolatos visszaemlékezéseket a falu idős embereitől, és rendszeresen járta a levéltárakat és

könyvtárakat a szükséges anyag megszerzéséért. Kutatómunkáját A gyömörei zsidóság emlékezete című könyvében adta közre, amelynek kiadását Villányi Tibor családja támogatta” – mondta Heisler András. „Örömmel nyújtjuk át neki ezt a díjat, mert alaposan rászolgált, holott tudjuk: önzetlen asszony, aki nem jutalomért, nem díjakért dolgozik, hanem emberségből, méghozzá olyan emberségből, amelyet otthonról, a szülőfalujából hozott magával.”

Dr. Kunos Péter: Harsányi László munkássága nélkül a kultúrtörténeti jelentőségű művészakciót nem ismerné a közvélemény

Harsányi László munkásságát dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója méltatta, aki laudációjában kifejtette: „Harsányi László hosszú évek óta tartó kutatásaiból ma már tudjuk, hogy 1939 és 1944 között a Művészakció színlelőadásait, hangversenyait, opera- és táncbemutatóit, képzőművészeti kiállításait mintegy 300 ezer ember láthatta. Az öt év alatt előadott több mint ötszáz színlelőadáson csaknem 200 színész lépett föl, míg a több mint 200 opera- és táncbemutató közel 100 művész mutatkozhatott be.”

Az igazgató hozzátette: „döbbenetes számok ezek, s még döbbenetesebb, hogy Harsányi László, valamint az OMIKE történetét először

feldolgozó Horák Magda nélkül ezeket az adatokat nem ismerhetné az érdeklődő közvélemény”.

„Legyünk rá büszkék, hogy ebben a történetben fontos szerepet játszott az az épület is, ahol most vagyunk – mondta dr. Kunos Péter –, hiszen a Mazsihisz-székházban található Goldmark Terem volt az egyik helyszíne a Művészakció rendezvényeinek. Itt léptek színpadra azok a zsidó színészek, akiket a magyar színházak színpadairól kitiltottak, szóval nem véletlenül mondta az akkori idők híres olasz karmestere, Sergio Failoni, hogy aki jó operát akar látni Budapesten, az ne az Operaházba, hanem a Goldmark Terembe menjen.”

Az ügyvezető igazgató megemlégette: habár Harsányi László egy 2019-es kötetében adta közre az OMIKE 1909–1950 közötti történetét, ugyanakkor a Mazsihisz honlapja az a felület, amely évek óta megjelenési teret biztosít Harsányi Lászlónak ahhoz, hogy kutatási eredményeit közölhesse életképek, portrék formájában.

„Honlapunk olvasói még biztosan emlékeznek rá: pár héttel ezelőtt köszöntöttük Harsányi Lászlót abból az alkalomból, hogy a Szövetség honlapján megjelent az említett életképsorozatának 100. darabja. Most pedig abból az alkalomból köszöntjük őt, hogy hiánypótló munkásságáért megkapta a Mazsihisz által alapított a Magyarországi Zsidókért díjat” – zárta beszédét dr. Kunos Péter.

Körzeti kitekintő

Nagykőrös Közyűlési beszámoló

A hitközség megtartotta az éves beszámoló közgyűlést és a hétvenként esedékes választást.

A közgyűlést Feldmájér Sándor elnök nyitotta meg, majd dr. Feldmájér Péter számolt be a 2021. évi gazdasági és egyéb folyamatokról.

Ebben az esztendőben a hitközség tagjai részletes írásbeli beszámolóból is megismerhették azt a rendkívül nehéz helyzetet, amelyben a Budapesten kívüli zsidó közösségeknek működniük kell.

Feldmájér Péter hangsúlyozta, hogy a kiadások egy része sajnos mérséklődött – azért mondhatott „sajnos”, mert a kiadások csekélyebbek voltak, mint az előző években, hiszen az év túlnyomó részében a szigorú járványügyi intézkedések miatt a zsinagógát zárva kellett tartani. A többi zsidó közösséghez képest még komoly eredménynek számított, hogy legalább az őszi nagyünnepekkor és néhány egyéb alkalommal sikerült a templomot kinyitni és ott összegyűlni még a legádázabb vészhelyzet idején is.

Külön megköszönte a hitközség tagjainak, hogy vállalva a veszélyt, eljöttek és együtt imádkoztak.

A 2021. évet elég komoly megtakarítással tudtuk lezárni, ez azonban csak látszólagos volt, mert egy nem várt szélvihar feltépte a zsinagóga csúcsán lévő közel 100 éves fémborítást, amelyet azonnal ki kellett cserélni, hogy a további károkat megelőzzék. A javítás költségeinek csak egy kisebb részét fedezte a biztosító, a többit ki kellett fizetni, majdnem egy egész évi járadékot utaltunk át 2022 elején.

Feldmájér Péter külön kiemelte, hogy sikerült a temető állapotán változtatni. Ehhez alapvető volt az állami forrásból finanszírozott Mazsók-pályázaton elnyert összeg, amely lehetővé tette a kerítés rekonstrukcióját, részbeni cseréjét, az utak rendbetételét és több száz sír felújítását.

A pályázati célokon túlmenően a Mazsihisz Temetőrendezési Csoportjának segítségével sikerült a ravatalozó épületét leszigetelni és újra-

vakolni, valamint kicserélni a tető csúcsdíszét és kiépíteni a függő ereszcsonnákat.

A választás során Feldmájér Sándort jelölték ismétlen az elnöki posztra, aki hangsúlyozta, hogy idős korára tekintettel valószínűleg ez az utolsó ciklus, amikor ezt vállalni tudja. Őt és vezetőtársait, Albáné dr. Feldmájér Lívia, Feldmájér Dán, dr. Feldmájér Péter és dr. Steiner András előjárókat a közgyűlés egyhangúlag választotta meg a következő hét évre, vagyis 2029-ig.

A tisztségviselőknek jó munkát kívánunk, és a Jóteremtő áldását kérjük rájuk.

Befejeződött a temető rekonstrukciója

A nagykőrösi zsidó temetőt a helyi közösség hosszú évtizedek óta rendben tartja, a sírok, az utak és a ravatalozó karbantartása folyamatos volt, ez azonban nem akadályozta meg azt, hogy az évszázados kerítésben, a sírokban komoly károkat okozzon a mostoha időjárás és a növényzet.

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány állami forrásból hirdette meg a temetőhelyreállítási programot, amelyen a Nagykőrösi Zsidó Hitközség is elindult, és majd 8.500.000 Ft-ot nyert arra, hogy elkészüljön a kerítés teljes felújítása, némely helyen a cseréje, illetve a sírok jelentős részének teljes helyreállítása, a fő utak murváza.

A pályázati kiírás nem nyújtott lehetőséget arra, hogy a ravatalozó épületének már hosszú idő óta megkezdett helyreállítása befejeződjön.

Ehhez a Mazsihisz Temetőrendezési Csoportjának segítségére volt szükség, pont úgy, mint az egyes sírokhoz tartozó kovácsoltvas kerítések restaurálásához is.

A tavalyi évben megkezdett rekonstrukció utolsó szakasza idén tavasszal befejeződött be.

A ravatalozó csúcsdíszét ki kellett cserélni, és azért, hogy ne ismétlődjön meg évenként a vakolat leomlása, az épületet le kellett szigetelni és függőereszcsonna-rendszert kellett kiépíteni.

A temető rendezetten, felújított sírokkal várja az emlékezőket, a gyászolókat.

Most ismétlen a Nagykőrösi Zsidó Hitköz-

ség feladata, hogy ne engedje a növényzet elburjánzását, a sírok ledőlését.

Köszönjük a MAZSÖK és a Mazsihisz segítségét és a kivitelezők, Müller Zoltán és csapata kiváló munkáját.

Kecskemét Váratlan ajándék

A vézskorszak, a zsidóság deportálása és többségük meggyilkolása nemcsak az emberek

vármegyéjének egyikében, az északi Turóczban, egy Zábor nevű faluban született, majd eljött Budapestre, és itt szülte meg gyermekét, az ő nagyapját 1900-ban, de rögtön le is mondott róla, és a nevelőszülő a kislíút pár nappal születése után megkereszteltették.

Erzsébet nagyapja felnőtt korában Kecskemétre került, zöldségesboltja volt. Nem is tudott arról, hogy ő zsidó. 1944-ben elmagyarázták neki, gettóba zárták, deportálni akarták, de szerencséje volt, mert az Auschwitzba induló

elpusztítását jelentette, de egyúttal a múltjuk szellemi és tárgyi emlékeit is megpróbálták megsemmisíteni.

Így történt ez a kecskeméti zsidó közösség emlékeivel is, ki tudja, hova tűntek a gyertyatartók, a prajheszek, a táliszok, az ünnepi étkezések kellei és sok minden más.

Néha azonban előkerülnek olyan tárgyak, amikről már az hittük, hogy örökre elvesztek.

Nem sokkal chanukka előtt – mert chanukka a csodák ideje – jelentkezett Gubcsóné Linksz Erzsébet, hogy szeretne valamit elhozni. Elmondta, hogy édesapja, Linksz Gyula hagyta meg neki, hogy ha meghalna, akkor a nála lévő tálca adják oda dr. Feldmájér Péternek.

Édesapja emlékei igen messze nyúlnak vissza, hiszen elmesélte neki, hogy Erzsébet dédanyja, Linksz Matild Nagy-Magyarország 64

transzportból kivették, és Budapestre szállították. A felszabadulás után visszajött Kecskemétre, és itt élt egészen 84 éves koráig.

Gubcsóné Linksz Erzsébet édesapja kívánságának megfelelően átadta a nála lévő bronztálcát, amelyen szerepel dr. Borsodi főrabbi, a többi hitközségi tisztségviselő és a két hitközségi tanító bevéselt aláírása és a dátum: 1925. május 31.

A becses darabot, amelyet talán az egyik jó tanuló diáknak adhattak jutalmul, most restaurálás után, bekeretezve állítjuk ki a hitközség székházában, emlékeztetve mindenkit azokra az időkre, amikor még több mint másfél ezres zsidó közösség élt és virult Kecskeméten.

Köszönjük a nemes adományt, az adatokért és a Jóteremtőnek hála, visszakaptuk múltunk egy darabját.

Habent sua fata libelli

A könyveknek megvan a maguk sorsa.

Hát még az embereknek!

Corneliu Baba, a nagy román filozófus festőművész mondta: „Haldsz utadon. Emberek jönnek szembe és mennek el melletted. Vissza se nézel rájuk. Pedig ha visszanéznél, még láthatnád személyiségük lángoló palástját.”

Minden élet egy regény. Azoké is, akikkel összehozott a sorsunk. Ott sorakoznak emlékeink könyvtárának polcain. Amikor felidézünk emlékeket, leemeljük a sorból és beleolvassunk. Csak annyit tudunk rólok, amennyi kiolvasható. Vannak ismeretségek, melyek kitörölhetetlen nyomot hagytak bennünk. Kérdésekre kényszerítettek, melyekre nincsen válasz. Sorsuk könyve magába zár megannyi magyarázatot.

Két ilyen „regénnyel” hozott össze a sorsom. Az emlékek kísértének, életük fellapozott könyvét nem tudom visszatenni a „polcra”. Mit tudhattam rólok? Szinte semmit. Az ismeretlenségből jöttem és az ismeretlenségbe vonultak vissza. Két ismeretlen hős... két áldozat. A közös bennük az, hogy mindketten felláztak. Sorsuk nagy titka nem a lázadásuk miéért, hanem a hogyanja. Két zsidó sors, két misztikus regény.

Drimmer Miku (Ráchmiél ben Jánkef) Bárdfalván (Berbesti, Máramaros megye, Románia) született 1932-ben. Bárdfalva közel van Szigethez, ami azért jelentős és különös, mert minden Teitelbaum főrabbi ott, Bárdfalván kezdte pályafutását, mielőtt történelmet írt Szigeten. Drimmer Miku élte a maga szerény zsidó életét. Földet művelt, állatokat tartott. Senki sem gondolta, hogy alacsony, köpcös termetű, morózus tekintete mögött egy gáon nagysága rejtezik. Nem volt rabbi. Mindenki mégis Háhám ráv Ráchmiélnek nevezte. Felesége és hat gyereke Auschwitzban maradt. Ő hazajött. Kaftánját, táleszét, könyveit, tfilinjét háza padlására rejtette. Nem viselt pajeszt. Disznót hizlalt eladásra. A szigeti hitközség deportálás utáni rabbija, ráv Jehuda Iszákszon felkereste kérdéseivel. Ráv Miku fenyegetően emelte botját: „Nem eszem tréfát, a disznókat csak felnevelem és eladom... mert haragban vagyok VELE!”

Az 1960-as években Sziget saktere az Elie Wiesel Éjszaka című könyvéből ismert „bolond Mojse” volt. Rongyos, földig érő kaftánjában, lebegő pajeszával, libával hóna alatt futkározott a városban. A 60-as évek végén megbetegedett, és rövidesen meghalt. A temetéséről visszaterve Drimmer Miku bement a hitközség irodájába, és bejelentette: „Holnaptól vágok!” Vágott, előimádkozott és tanított. A szigeti hitközség új erőre kapott. 1985-ben púrim estéjén elmentünk Édesapámmal Megilát hallgatni. A hitközség akkori elnöke, Bárány Ernő mögül rám kérdezett ráv Drimmer: „Mondja, Szerdócz, miért nem »jár« és miért nem küldi lányait hájderba?” Atól kezdve vittem lányaimat, és azután „jártam”! Drimmer Miku személyiségének vonzása magához ragadott. Istentisztelet után minden szombat (munkanap volt Romániában) feljött a fogászatra, megvárta a munkaidő végét, és elvitt Moldován Hermanhoz és feleségéhez, Hellénkéhez „kósért enni”.

1990-ben családommal Magyarországra költöztünk. A kapcsolat megmaradt. Megírtam, hogy elkezdtem tanulni: kántor leszek, és talán rabbi is. Leveletem sírva olvasta örömeben a péntek esti ima után: „Meglátjátok, Szerdóczból rabbi lesz.” Úgy mondta, mintha fia lennék. Jó órában mondta! Aztán 1999-ben telefonáltak Szigetről: „Háhám Drimmer hal-

doklik!” Megtudtam: terepjárójával Szigetről tartott Bárdfalvára. Egy szeg biciklis eléje hajtott. Nem tudta elkerülni. Az ember azonnal meghalt. Nem volt kétség: nem volt hibás! Felmentették. Drimmer Miku hazament, ágyba fektült, és készült a halálra. Sokan felkeresték: nem akart élni „Miért, ráv Drimmer? Miért?” – kérdezték. A válasz: „Nem tudom, miért hagyta Isten, hogy Auschwitzban annyi embert megöljenek! De én nem úgy tudok élni, hogy halálát okoztam egynek!” Igen! A Kegyelmes Isten nevét viselő Háhám Ráchmiél belehalt fájdalomába, hogy önhibáján kívül elűtött egy embert.

Mojse Katz (Álter Chájim ben Jitzhák Mendél hákohén) Szatmár metszője volt. Szent cselekedetnek tartotta ellátni a város kóser hússal. Van egy fényképe róla. A falon tartom bekeretezve: homályos szobában nagy Mojse Katz fekete télikabátban, kalappal a fején „beszél” egy férfival. Mélyen egymás szemébe néznek. Szinte kiált a fényképről a hangos „csend”. Mojse Katz bal kezének magasra tartott mutatóujja „beszél”, ki tudja, miről.

1988-ban beszélték Szigeten, hogy a szatmári metsző, Mojse Katz éhez. Elhatároztuk drága Mamámmal, hogy meglátogatjuk: viszünk neki adományt. Felhívtuk telefonon a hitközséget, és kértünk egy időpontot, amikor találkozhatunk vele. A válasz elutasító volt. A szatmári elnök vigasztalt: ne csodálkozzak, sokan felkeresik Izraelből, Amerikából. Senkivel sem akar találkozni. Nem hagytuk magunkat! Erőszakos kitarításunkra végre kaptunk időpontot. Elmentünk, és bekopogtunk ajtaján. Hosszú várakozás és ismételt, már-már dörömbölés után kiszólt egy fáradságos hang: „Mit akarnak?” Mondtuk, Szigetről jöttünk a megbeszélés szerint, és beszélmi szeretnénk vele. „Nem akarok beszélni senkivel” – volt a válasz. Messziről jöttünk, Szigetről... hoztunk egy kis ajándékot. „Hagyjanak békén, nem akarok semmit maguktól!” Nem hagytam magam: rendben, akkor én itt állok addig, amíg be nem enged. Megígérte... Nagy nehezen kinyitotta az ajtót. Nem engedett be a szobába. Az ajtórezen láttuk a nagy rendetlenséget: könyvek szanaszét, ruhák, kacatok. A lemondás jelei. „Miért zaklatnak?” – kérdezte. Egy kis pénzt hoztunk... Mojse Katz elvette, maga mögé dobta egy szekrényre. „Blájb Gizent” mondott, majd orrunk előtt becsapta az ajtót.

Mojse Katz mindenkiét elvesztette. Egyszerű ő jött vissza Auschwitzból. Magányos remete lett. Nem állt szóba valakivel. Sokan próbálkoztak. Híre eljutott Amerikába is, sokan hoztak pénzádományt. Senki sem tudta, mit csinál a pénzzel, miért nyomorog.

Két család kóser ételadományát elfogadta.

Mojse Katz meghalt. Nem volt rokona, örököse. A ravatalozóba vitték. Levették róla évszázados, ócska, rongyos télikabátját, amit sohasem vetett le magáról. Feltűnően nehéz volt a kabátja! Kibontották a bélést: tele volt pénzzel. Rengeteg pénz volt a bélés alatt. Valóságos vagon volt ott. Nem akart tudni a pénzről: haragban volt Istennel. Háta fordított Istennek és világnak. Ő volt a sakter, az előimádkozó, a tóraolvasó. A rengeteg pénz rejtve maradt kabátjában...

A talált pénzről felépült a szatmári hitközség új központja, nagy rendezvényekre alkalmas szobákkal, irodákkal, raktárokkal, vendégszobákkal.

Legyen nevük bekötve az ÉLŐK KÖNYVÉBE!

Szerdócz J. Ervin főrabbi

A piros könyv rejtélye

Amikor az asszony leemelte a piros borítóból kötött könyvet a hamburgi könyvtári polcra, az élete pillanatok alatt megváltozott. A német Jennifer Teege belelapozott a kötetbe, és édesanyja, Monika Göth élettörténete volt olvasható benne. Az ő édesanyja, rögtön felismerte egy képről. Árvaházba kerülése előtt neki is Göth volt az eredeti, születési neve. A másik képen egy oldalról fotózott, nyitott szájú férfi túnt elő, kezében egy fegyverrel. Majd egy padon ülő, virágmintás nyári ruhát viselő nő tekintett rá a következő fotóról, az aláírás: Ruth Irene Göth, vagyis a nagyanyja.

Felrémlt neki a Schindler listájából a Göth név, Amon Göthé, a táborparancsnoké, a pszichopataé, aki a tábor deportáltjait, zsidó embereket, örömmel és kéjjel ölt teraszáról hírhedt távcsöves puskájával.

Kiment a könyvtárból, leült egy padra, az autóját épp szemben parkolta le, mégsem volt képes vezetni. Hívta a férjét, aki hazavitte. Számos kérdés kavargott a fejében a filmről, a könyvről, a Schindler-zsidókról és Amon Göthről. Nem tudott semmit sem a családi titokról, a család sötét múltjáról. Előjött emlékeiből, amikor a filmet Tel-Avivban – ott járt egyetemre – közösen nézte lakótársaival, barátaival.

Jennifer Teege 1970. június 29-én született egy német anya és egy nigériai apa gyermekeként. Édesanyja négy-hetes korában beadta fekete bőrszínű kislányát egy katolikus gyermekotthonba. Háromévesen nevelőszülőkhöz került, ahol a család két fiútestvérrel együtt nőtt fel szerető és gondoskodó környezetben. Huszonegy évesen találkozott utolsó édesanyjával.

Harmincnyolc volt, amikor véletlenül – talán sorsszerűen – leemelte a könyvtári könyvet. Új fejezet íródott életében, amikor rájött, hogy ő a plaszóvi koncentrációs tábor tömeggyilkos parancsnokának unokája. A német fekete nő összeomlott, valós sokkhatás érte. Gyakran nézegette a tükörben, hogy vajon milyen arcvonásokat örökölt egy pszichopata tömeggyilkostól. Sokáig járt pszichoanalitikushoz, és egy pszichiátriai klinikára is beutalták. Fokozatosan mondta el történetét férjének, gyermekeinek, majd nevelőszüleinek és mostohatestvéreinek. Az izraeli barátaitól e-mailben kapott levelekre is csak hónapok elteltével tudott válaszolni.

Ahogy lassan javult az állapota, kutatásba kezdett, családja sötét múltjának legmélyebb bugyraiba leereszkedve. A nyomok térben és időben számos helyre és történelmi időszakba elveztek.

A könyvből megismerhetjük munkáját, házasságát, tel-avivi egyetemi éveit és ott kötött, életre szóló barátságait (majd a végén kiderül, hogy ezek mennyire mélyek és megbonthatatlanok voltak). Sokat mesél szeretett nagymamájáról, akinek Amon Göth volt a nagy szerelme, akit élete végéig ártatlannak tartott, édesanyjáról, Monikáról, egy háborús bűnös lányáról, akinek zátonyra futott az élete, annak második házasságáról és a közben megismert leány féltestvéréről. Ezenkívül az életrajzi mű külön érdekessége, hogy leírja más náci háborús bűnösök gyermekeinek hozzáállását szülei rémtetteihez (volt, aki megtagadta apját, más mentegette, és volt, aki hithű náci-va lett).

Macron és Hercog együtt emlékezett meg a toulouse-i áldozatokról

Emmanuel Macron francia és Jichák Hercog izraeli elnök együtt emlékezett meg a tíz évvel ezelőtti iszlamista merényletsorozat hét áldozatáról a dél-franciaországi Toulouse-ban.

Az algériai-francia kettős állampolgárságú Mohamed Merah 2012. március 11-én, illetve 15-én a francia hadsereg három katonáját lötte agyon a dél-franciaországi Toulouse, illetve Montauban városban, majd 19-én két óvodás és egy iskolás gyermeket, valamint egy fiatal rabbit lőtt le a toulouse-i Ohr Torah zsidó iskola és óvoda előtt.

A magát az al-Kaida terroriszervezet tagjának mondó iszlamista március 21-én a kivezényelt kommandósok elől lakásában elbarikádozta magát, de másnap tűzharcban életét veszítette.

Macron és Hercog megkoszorúzta a zsidó iskola udvarán az áldozatok emlékének állított Életfát. Itt lötte le a 23 éves terrorista a 7 éves Myriam Monsonegót és a 3 éves Gabriel Sandlerrel. Néhány másodperccel korábban a 6 éves Arié Sandlerrel és apjával, Jonathan Sandlerrel végzett a motornon érkező gyilkos, aki egy héttel korábban három katonát (Imad Ziaten, Abel Chennouf és Mohamed Legouad) ölt meg, és egy negyediket, Loic Libert olyan súlyosan megsebesített, hogy a férfi lebénult.

„Erősebbek vagyunk, mint a terroristák. Az ő tervük halálterv. Mi viszont tíz éve nem hajtottuk le a fejünket, semmiből nem engedünk, semmit nem adunk fel. Franciaország harcolt a terroristák ellen. Folyamatosan erősítjük [a terrorizmus elleni] eszközeinket hazai és európai szinten” – mondta a francia elnök a toulouse-i koncertteremben kora este elmondott beszédében.

„Franciaország és Izrael eltökélt a terrorizmus minden formája elleni küzdelemben minden fronton, ahogy az antiszemitizmus elleni küzdelemben is eltökélt vagyunk” – jelentette ki Macron. „Az antiszemitizmus elleni küzdelmet Franciaország az Európai Unió soros elnökeként is képviseli” – tette hozzá.

„Ez olyan harc, amelyet Franciaországért magáért és a köztársaságért is folytatnunk kell. Mert az antiszemitizmus és az anticionizmus köztársaságunk ellenségei” – mondta

A kötet kor- és kórképet ad a háború utáni Németországról: a náci rendszerhez való viszonyulásáról, a mentegésekről, a holokauszt relativizálásáról. Emellett betekínthetünk a hetvenes évek német árvaházainak, gyermekotthonainak mindennapjaiba is. A kutatások során Teege rábukkant édesanyjára, az árvaházban gondját viselő katolikus nővérré, akikkel mély és érdekes párbeszédet folytatott. Sok-sok megható történetet, esetet ismerünk meg. Krakko azonban egy fontos viszonyulási pont: a lassan felépülő Teege először megtekintette a sötét múltú villát, ahol nagyapja élt az elkövetett tömegmészárlások idején. A könyv végén ide tér vissza. Ebben a városban találkozott izraeli barátjával, aki a hazájából hozott diákoknak mutatta be a tanulmányút utolsó állomásán a koncentrációs tábor emlékhelyét. Itt mesélte el élettörténetét Teege a megrendült diákok sokaságának, ami a könyvnek pozitív végkifejletet ad, egyben méltó főhajtás a holokauszt áldozatai előtt.

Mindenkinek figyelmébe ajánlom ezt az érdekesítő, de egyben gördülékeny olvasmányos művet, aki kíváncsi annak a középkorú, fekete bőrű nőnek a pokoljárására és a múlt démonaival folytatott harcára, aki egy véletlen folytán megtudja, hogy ő a plaszóvi mészáros unokája.

(Jennifer Teege, Nikola Sellmair: Nagyapám engem agyonlőtt volna. Egy fekete nő szembenéz családjá múltjával. Budapest, 2021, Park Könyvkiadó)

Albert Iván

A toulouse-i zsidó iskola előtt meggyilkolt áldozatok

az államfő. Hozzátette: „Amióta hazánkat merényletsorozat sújtotta, és amióta háború dúl Európában, tudjuk, hogy a szabadság nem magától adódó, hanem mindennap meg kell küzdeni a békéért.”

Az izraeli államfő úgy vélte, hogy a terrorizmus nem győzhet, és a tíz évvel ezelőtti támadás még szorosabbra fűzte a Franciaország és Izrael közötti viszonyt.

A franciaországi zsidó szervezetek tanácsa (CRIF) által szervezett megemlékezésen az iskola igazgatója, Yaacov Monsonego rabbi, az egyik áldozat, Myriam Monsonego apja körül megjelentek az intézmény egykori tanulói, a vérengzés szemtanúi, valamint a kétezer meghívott között ott volt két korábbi államfő, Nicolas Sarkozy és François Hollande, Manuel Valls exminiszterelnök, Gérard Larcher, a szenátus elnöke, Gérald Darmanin belügyminiszter és Anne Hidalgo, Párizs főpolgármestere is.

A toulouse-i és montaubani merényletek néhány nappal a 2012-es elnökválasztás előtt történtek, amelynek második fordulójában a leköszönő Nicolas Sarkozy szocialista kihívójával, François Hollandé-dal került szembe. A támadás a kezdetét jelentette azoknak az iszlamista merényleteknek, amelyekben több mint 260-an veszítették életüket Franciaországban.

Venczel Katalin / MTI

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Svájc

Jonathan Kreutner, a Svájci Zsidó Hitközségek Szövetségének (FSCI) főtitkára szerint a Covid-19-járvány idején megnövekedett a zsidógyűlölet az országban. Hasonló vélemény hangzott el az Antiszemizmus és Rágalmazás Elleni Uniók Együttműködés (CICAD) részéről is. A közösségi portálokon egyesek zsidó összeesküvésről írnak, és vitatják a holokausztot. Megnövekedett az antiszemita és az Izrael-ellenes gyűlöletkeltő kommentek száma. Támadók meggyalázták a lausanne-i, valamint a genfi zsinagóga bejáratát, és náci feliratokat véstek a bienne-i templom kapujára. A CICAD szerint francia Svájcban 2021-ben 165, míg 2020-ban 140 zsidóellenes provokáció történt. Jonathan Kreutner kijelentette, hogy a lappangó antiszemizmus egyre veszélyesebbé válik.

Az országban mintegy 18.000 zsidó él, akik 22 hitközséghez tartoznak. A német nyelvterületen az askenázi, a francián főleg a szefárd hagyományokat követik. A szövetségi törvényhozás március 10-én egyhangúlag jóváhagyta a náciizmus áldozatait előtt tisztelgő emlékhely létrehozását.

Kanada

Az 1979-ben alapított montreali holokausztmúzeum új helyre, a történelmi zsidó negyedbe, a Plateau-Mont-Royalra költözik. Korábban itt volt a városba érkező bevándorlók első otthona. A második világháborút követően mintegy 9.000 holokauszt túlélő telepedett le Montrealban. A múzeumprojekt megvalósítására nemzetközi versenytárgyalást írtak ki. A beruházás költsége eléri a 80 millió dollárt, amelynek a negyedét a kulturális minisztérium és Québec tartományi kormányzata fedezi. A 20.000 négyzetméteres épületet a 21. század igényeinek megfelelően alakítják ki. Állandó és időszakos kiállítások, tanulószobák, valamint egy 150 személyes előadóterem is lesz benne. Daniel Amar igazgató szerint „az antiszemizmus, a rasszizmus és a diszkrimináció erősödésekor nagyon fontos, hogy éber és a másságot tiszteletben tartó polgárokat neveljünk”. A tervek szerint a múzeum átadására az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadításának 80. évfordulóján, 2025. januárban kerül sor.

Nagy-Britannia

II. Erzsébet brit uralkodó menekültügyi miniszterre nevezte ki a zsidó származású Richard Harringtont, és egyúttal élethosszig tartó főrendi címmel tüntette ki őt. Harrington 2010–19 között az alsóház tagja és az Izrael Konzervatív Baráti csoport elnöke volt. Az új miniszteri tisztség létesítéséhez hozzájárult a zsidó ernyőszervezet igazgatótanácsa is, amely élesen bírálta a kormányt az Ukrajnából érkező menekültek befogadásával kapcsolatos intézkedések elhúzóda miatt.

Richard Harrington a Jews Chronicle-nek adott interjújában elmondta, hogy családja a 19. század végén Kelet-Európában zajló pogromok elől menekült „a biztonságot jelentő Angliába”. Hangsúlyozta, hogy „a zsidóknak különleges érzékük van a menekültekkel való foglalkozáshoz”. „Legfontosabb feladatunknak azt tekintem, hogy

„megfelelő elhelyezést biztosítsunk azoknak, akik országunktól kérnek segítséget” – mondta a politikus. Harrington kijelentette, hogy korábban David Cameron miniszterelnök hasonló feladattal, a Szíriából érkező menekülthullám kezelésével bízta meg.

Görögország

A városi önkormányzat, a helyi egyetem és a zsidó hitközség emlékménetet szervezett Szalonikiben a deportáltak szállító első vonat indulásának 79. évfordulója alkalmából. A megemlékezésen részt vett Ekateríni Szakellaropúlu államfő, Margarítisz Szkínász, az Európai Bizottság alelnöke, a diplomáci-

Svájc. Jonathan Kreutner, a Svájci Zsidó Hitközségek Szövetségének főtitkára

Kanada. Itt épül fel az új montreali múzeum

ai testület több tagja, a város vezetői és a zsidó közösség képviselői. Az államfő szerint „a mi feladatunk a történelem tanulságait átadni a következő generációnak”. „Ha meg akarjuk őrizni a múltat, ha úgy érezzük az áldozatok fájdalmát és szenvedését, mintha a sajátunk lenne, és ha megértjük, hogy a holokauszt része a nemzetközi történelmi örökségnek, akkor fel kell fegyverezni magunkat a gyűlölet ellen.”

Az első zsidók a 15. században jelentek meg Szalonikiben. A második világháború előtt 50.000 hittestvérünk lakott a városban. A német megszállók 45.000 személyt deportáltak Auschwitz-Birkenaubá, akiknek a túlnyomó többsége elpusztult a haláltáborban. Jelenleg 1300-1500 zsidó él a városban.

Kovács

Nagy-Britannia. Richard Harrington, az új menekültügyi miniszter

„Nem szabad tétlenné lennünk”

Heisler András a Mi Hazánkról

A Times of Israel című izraeli lap „A világháború óta Magyarország legradikálisabb nacionalista pártja 7 helyet nyert a parlamentben” címmel számolt be róla, hogy a választási eredmények következtében a szélsőjobboldali Mi Hazánk Mozgalom a magyar országgyűlés harmadik legnagyobb pártja lett. A lapnak nyilatkozott a Mazsihisz elnöke, Heisler András is.

A Mi Hazánk váratlan előretörése a megosztott s egymással sokszor cívódó magyarországi zsidó közösséget aggodalomra készteti. Az alig több mint 6 százalékkal a parlamentbe jutott Mi Hazánk a harmadik legnagyobb párt lett a választáson, amelyen Orbán Viktor miniszterelnök pártja 55 százalékos, míg a politikai skála széles spektrumát képviselő egyesült ellenzék, amely Orbánt akarta leváltani, összesen 34,5 százalékos eredményt ért el – olvasható a Times of Israel cikkében.

A lap röviden bemutatja a Mi Hazánkat, valamint annak vezetőjét, Toroczky Lászlót, megállapítja, hogy ez a párt hozza egy platformra mindazokat, akik romaellenesek, bevándorlásellenesek, LBMTQ-ellenesek és a koronavírus-járvány miatt bevezetett intézkedések feltétel nélküli eltörlését követelik, majd megszólaltatja a magyar zsidó közösségek vezetőit, így Köves Slomót, az EMIH vezető rabbiját, valamint Heisler Andrást, a Mazsihisz elnökét.

Heisler András a lapnak elmondta, hogy a Mi Hazánk parlamentbe jutása miatt a szervezet vezetőségi tagjai rendkívüli ülésen elemezték a helyzetet.

Az elnök hangsúlyozta: „Az egész vezetőség számára riasztó a Mi Hazánk megerősödése, és keressük a módját, hogy miképpen fejezzük ki aggodalmunkat. Nem szabad tétlenné lennünk, hiszen a párt nézeti kísértetiesen

emlékeztetnek a történelem egy olyan korábbi, sötét korszakára, amelyről mindannyian tudjuk, hogy milyen következményekkel járt.”

A Times of Israel interjúját közölte Nagy Attilával, a párt budapesti elnökével, akinek az újságíró többek között azt a kérdést is felteszi: a párt vezetőivel és tagjaival szemben gyakori a vád, hogy náci karlendítéssel tisztelgnek, amit azzal próbálnak kimagyarázni, hogy ez ősi római köszönés, de vajon miért nem vállalják fel nyíltan, hogy ezek milyen szándékokból fakadnak?

Erre Nagy Attila ezt a választ adja: „Nem gondoljuk, hogy a mozgalmat a helyi vagy a nemzetközi zsidóság érzései szerint kellene vezetni. Nem azt mondjuk, hogy gyűlöljük a zsidókat, hanem azt, hogy nem az ő érzéseik határozzák meg, hogy mit teszünk.”

Az újságíró rákérdez arra is, hogy a politikai egyetértés azzal, miszerint a Mi Hazánk egyes tagjai a Nyilaskeresztes Párt tagjait mártiroknak és hősöknek tekintik, mire Nagy azt válaszolja: „Nem igazán, mert nem hősök voltak, hanem áldozatok.”

A Mi Hazánk budapesti székháza április 5-én

Fotó: Jákov Schwartz / Times of Israel

Példakép a rasszizmus ellen

Kitüntették a Hetek volt bécsi tudósítóját

Magas kitüntetésben részesült a 93 éves Karl Pfeifer magyar születésű osztrák újságíró, aki alapításától kezdve évtizedeken át tudósította Ausztriából lapunkat. Pfeifer Bécs város Arany Érdemérmét kapta. A kitüntetést Michael Ludwig bécsi főpolgármester, az Európai Parlament volt elnökhelyettese adta át a városházán.

A bécsi főpolgármester méltatásában azt mondta, hogy Karl Pfeifer „szeizmográf az antiszemizmus és a rasszizmus ellen. Kortárs tanúként, különösen az iskolákban tartott

neki kettőt, inkább megírom. Egyszer láttam a Keleti pályaudvarnál teljes ünnepi díszben egy magyar fasisztát, csizmával, árpádsávós zászlóval, mindennel. Odamentem hozzá, és megkérdeztem németül, hogy lefényképezhetem-e. Kérdezte, honnan jövök. Mondtam, hogy Ausztriából. »Sehr gut – mondta széles mosollyal. – Rendben, fényképezzen.«

Aztán írtam a kép mellé egy rövid cikket, pedig a legszívesebben felfofoztam volna. Ezek a nemzeti szavak, hadd hívjam őket így, pontosabban fogalmazva nemzetieskedő

Fotó: Karl Pfeifer

előadásával a fiatalokat közérthető módon közelebb vitte a náci rezsim atrocitásainak megértéséhez és hozzájárult a demokráciánk fenntartásához és továbbfejlesztéséhez szükséges civil bátorság erősítéséhez.”

Karl Pfeifer – akit idehaza mindenki csak Pfeifer Karciként emleget – 93 évesen változatlanul aktív, utazik és ír, mint mindig. A magyarországi demokratikus ellenzék bécsi hangja volt a hetvenes-nyolcvanas években, de Budapesttel már tízéves kora óta szoros kapcsolatban áll: szülei az Anschluss elől menekülve, 1938-ban érkeztek Magyarországra. Hosszú ideig Izraelben élt, majd visszatért Ausztriába, és ott lett újságíró.

Karl Pfeifer rendszeresen írt osztrák, brit, amerikai és magyar újságokba is, és a Hetek megalapítása óta évtizedeken át tudósította Bécsből lapunkat.

Egy interjúban arra a kérdésre, mi ösztönzi arra, hogy jóval a nyugdíjkorhatár felett is lankadatlanul írjon és küzdjön, így válaszolt:

„Bevallom, élvezem az újságírást. Először is konstruktívan kiélhetem az egészséges agressziómat. Nekem például gyűlöletes a rasszizmus vagy a fasizmus, de nem megyek oda egy nyilas suhanchoz, hogy behúzzak

számok tulajdonképpen saját országunknak, társadalmunknak okozzák a legnagyobb bajt.

Lehet, hogy ezek miatt az újkori árpádsávós heccelődések miatt éppen most dönti el valahol egy egyetemet végzett fiatal, aki mellesleg nem is kell hogy zsidó legyen, hogy nem akar ebben az országban élni, mert Angliában vagy Amerikában sokkal jobb fizetés mellett, nyugodtabb körülmények között lehet boldog. A normális pedig az lenne, hogy mindenki ott éljen, ahol otthon van, akár magyar vagy német, akár osztrák vagy izraeli legyen is. Ezért írok.”

Szerkesztőségünk nevében gratulálunk, és további jó egészséget kívánunk!

Morvay Péter / Hetek online

Darvas István főrabbi a jövőben is Hegedűsben is funkcionál

A BZSH Hegedűs Gyula utcai zsinagógájának vezetése a közelmúltban úgy határozott, hogy a 110 éves közösség jövőjét szem előtt tartva, szélesíti vallási eljáráinak körét.

Ebben közrejátszott az a tény is, hogy a körzet rabbihelyettese, Davidovics László, akinek fontos szerepe van a zsinagógai imádkozások lebonyolításában, a kóserügyi felügyelet ellátásában, a felnőttoktatásban, egészségügyi okokból még hosszú ideig nem tud visszatérni a közösséghez.

Ennek okán a Budapesti Zsidó Hitközség vezetőinek egyetértésével Darvas István főrabbi 2022. május 1-jétől csatlakozik a nagy múltú XIII. kerületi körzethez, és dr. Schöner Alfréd főrabbi mellett, vele együttműködve, ellátja a vallási vezetői feladatokat.

Április hónapban még az eddigi gyakorlatnak megfelelően Darvas főrabbi a hétfő-csütörtök reggeli (esetenként a sábeszi) imákon lesz jelen a zsinagógában. A főrabbi egy ideig továbbra is ellátja a Székesfehérvári Zsidó Hitközség vallási vezetői feladatait is.

Darvas István főrabbi közössége is csatlakozik a Hegedűs Gyula utcai körzethez, így erősítve a rendszeres minjenti.

Mivel Darvas István az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemen korábban dr. Schöner Alfréd főrabbi tanítványa volt, együttműködésük zavartalanul biztossítottnak látszik.

Ukrajnai túlélő: Nem hittem, hogy életemben még hasonló helyzetbe kerülök

Jenya Bernstein 97 éves korában volt kénytelen elmenekülni ukrainai otthonából. Fiát követve döntött úgy, hogy Izraelben fog letelepedni.

Több millió ukrán kényszerült elhagyni hazáját, amióta az oroszok teljes körű inváziót indítottak a kelet-európai ország ellen. A menekültek között több mint 8000-en vannak olyanok, akik a visszatérési törvény alapján jogosultak alijázni Izraelbe. Az új bevándorlók (olék) közül a legidősebb Jenya Bernstein, egy holokauszt túlélő, aki idén júniusban ünnepli 98. születésnapját, olvasható a *Kibic* cikkében.

Bernstein egy Kijev melletti kis faluban született, és a nehéz körülmények ellenére mindig ragaszkodott ahhoz, hogy édesanyja mellett segítsen a háztartásban. Édesapja 17 éves korában hunyt el, édesanyja pe-

Jenya Bernstein

dig a második világháborúban vesztette életét.

„A háború előtt édesanyám Kelet-Ukrajnába ment rokonokat látogatni, és a náci megszállás kezdetén az összes ottani zsidóval együtt meggyilkolták. A két nővérem és én egyedül maradtunk” – mesélte a Ynetnek.

Bernstein és testvérei egy távoli

oroszsországi helyre menekültek, ahol Bernstein úgy döntött, hogy fegyvert ragad, és csatlakozik a Vörös Hadsereghez a náci elleni harcban.

„Ez a háború a második világháborúra emlékeztet, és nem hittem, hogy életemben még egyszer hasonló helyzetbe kerülök” – mondta Bernstein. „Kezdetben nem igazán hallottuk a bombázásokat, amíg közel nem értek ahhoz a területhez, ahol élek. Akkor jöttem rá, hogy az életem ismét veszélyben lesz, és lehet, hogy ezúttal nem élem túl.”

Bernstein még azután is félt elindulni és nekivágni a hosszú útnak Izraelbe, amikor már tudta, hogy veszélyben van, ezért inkább otthon maradt. A fia, Alex és annak családja egy héttel korábban alijázott, csatlakozva 900 másik ukrán zsidóhoz, akik úgy döntöttek, hogy Jeruzsálemben keresnek otthont.

Alexet azonban zavarta, hogy nem tudta meggyőzni édesanyját, hogy csatlakozzon hozzá. A Kijevben kibontakozó eseményeket távolról figyelve Alex rájött, hogy a helyzet kezd túl bizonytalanná válni, és kapcsolatba lépett a jeruzsálemi önkormányzattal, hogy megpróbálja kihozni édesanyját a háborús övezetből.

A kijevi zsidó közösség, a Chábád mozgalom helyi szervezete és a JDC segítségével egy mentőakció keretében sikerült Bernstein a lebombázott Kijevből a Keresztények és Zsidók Nemzetközi Szövetsége által működtetett nyolc bevándorlási központ egyikébe szállítani a moldovai Kisinyovba. Bernstein ott várakozott, míg Izraelbe nem érkezett.

„Nem tudom, hogyan, de nem félttem a bombázástól mindazok után, amin keresztülmentem” – mondta Bernstein a Ynetnek. „Hallgattam a fiamra, aki azt mondta, hogy menekülnöm kell, és sok jó ember tette lehetővé, hogy ez megtörténjen. Nem hiszem, hogy egy kortombeli embernek át kellene élnie azt, amin én keresztülmentem. De most az a fontos, hogy itt vagyok a fiammal, és az egész család Izraelben van.”

Zsidók New Yorkban

2007 nyarán húgammal metróról robotgunk Manhattan felé, amikor egy középkorú hölgy szól hozzánk tört magyarsággal. Kiderült, hogy a családja Dunaszerdahelyről származott, és ő már itt született, de szüleitől megtanult magyarul.

Ortodox zsidó vagyok, mondta, és a brooklyni Borough Park negyedben lakom. Hosszú szoknya és paróka volt rajta, rá is mutatott, amikor ortodoxnak mondta magát. Egy bolti számla hátuljára felírta a nevét, telefonszámát, és biztatott, hívjam fel, mert milyen jó volt véletlenül dunaszerdahelyi, magyarul beszélő fiatal nővel találkozni. Később többször próbáltam hívni, de sosem jártam szerencsével.

A hölgy sokszor eszembe jut, mert brooklyni otthonom most egy olyan negyedben van, ahol ortodox és nem ortodox zsidók is elég nagy számban laknak, és hozzá hasonló kinézetű hölgyek gyakran ülnek körülöttem a metrón. Ma reggel, miután a balkonon kiraktam a földmogyorót a madaraknak, kikukkantottam az utcára, ahol több fekete kabátos és kalapos, fehér inges férfi igyekezett a közeli zsinagógák egyikébe. Van egy férfi, aki rendszeresen elektromos rolleren suhan el mellett az úton. A zakója alól kilógó cicesz (emlékeztetőrojtok) hullámszik mögötte a szélben.

Hatemeletes lakóházunkban a 129 lakás legtöbb ajtófélfáján mezuzá, azaz díszes tokba helyezett zsidó imádság található gyakran akkor is, ha jelenleg nem zsidó vallásúak találtak itt otthonra. Péntek estétől szombat napnyugtáig a bejárati ajtó és a lift is a sábeszhez alkalmazkodik, mivel ilyenkor a vallásos zsidóknak tilos minden, ami munkának számít.

New York-i zsidókról tini koromban hallottam először Woody Allen filmjeiben. Brooklynbán nőtt fel, mint több más ismert zsidó származású művész, például Barbra Streisand is. De New York városa az ország más részéről is ide vonzotta és a mai napig vonzza a tehetségeket, így a Broadway, a média és az üzleti világ is sok zsidó származású, sok esetben nem hívó, de kulturális zsidó emberrel jeleskedik.

A zsidó ételek és tradíciók gyakran észrevétlenül épülnek be az emberek életébe, persze csak ha nem zárt közösségekben élnek. Például a főnököm felesége és az itteni csallóközi barátom férje is zsidó, és gyerekeik két tradícióban nőttek fel. Hanukat és karácsonyt is ünnepelnek, zsinagógába és templomba is járnak. Sok más hasonló vegyes család él a városban, és azon kívül is. Decemberben a tereken, a nagyobb lakó- és irodaházak előcsarnokaiban a karácsonyfák mellett hétágú menórák is díszelnek. Az itteni nyelvhasználatba sok jiddis és héber szó épült be, mint például a micva, kóser, kibic, kluc, lox mens vagy a chupca. Az ételek közül talán a bagel és a fonott kalács a legelterjedtebb zsidó eredetű péksütemény, ami manapság vallástól és nemzetiségi hovatartozástól függetlenül kerül a New York-i konyhaasztalokra és tízórais zacskókba, és amelyeket ede-

tileg a közép- és kelet-európai zsidók hozták ide. A valamikori híres New York-i zsidó delicatessen üzletekből és éttermekből ma már csak néhány, például a Zabar's és a Katz's Deli üzemel, de kóser ételt, éttermet és élelmiszert könnyen találni. Mint ahogy kínai vagy latin negyed is van a város minden részén, zsidó negyedek is kialakultak Bronx-tól Brooklynig többfelé. A Manhattan középső részében található gyémántkereskedők nagy része felismerhetően ortodox zsidó.

Az ultraortodox közösség nagyrészt elszigetelve él és kerül a modern világgal való kapcsolatot. Mostanság viszont nem ritka filmekben, könyvekben és rádióműsorokban feldolgozott történeteket hallani az ilyen közösségeket elhagyókról, akiket távozásuk után kiközösítenek, így elvesztik gyerekeiket, tágabb családjukat és barátikat. A Netflixen látható Unortodox című német-amerikai sorozat egy ilyen történetet mutat be. Egy másik, az izraeli Shtisel, egy ultraortodox jeruzsálemi család mindennapjait meséli el.

Időnként kritikus hangok is felbukkannak az ortodox közösségről, például hogy a vallásos jesiva iskolák nem készítik fel a diákokat a külső világban való megélésre, vagy amikor a Covid miatt minden más iskola bezárt, a jesivák továbbra is működtek maszk és más elővigyázatosság nélkül. Néhány évvel ezelőtt pedig a Williamsburg negyedben élő ortodox zsidók ellenezték a biciklit, mert nem akartak rövid újjá pólokban bringázó nőket látni a környéken. Ennél sokkal komolyabb konfliktus alakult ki 1991-ben Crown Heights brooklyni negyedben, amikor afroamerikaiak és zsidók estek egymásnak, és az összecsapások több napig tartottak.

Amikor húsz évvel ezelőtt ideköltöztem, az egyik szomszédom, egy angliai fiatal hölgy (férje amerikai zsidó építész) az egyik elhanyagolt dél-manhattani zsinagógában dolgozott. Meghívott, menjek el megnézni. Az Eldridge utcai zsinagógát a 19. században építették az ide menekült kelet-európai zsidók. Látogatásomkor a gyönyörű épületet hosszú adománygyűjtési kampány közepette már kezdték felújítani. Az adománygyűjtő koncerten Woody Allen is fellépett. Évekkel később egy régi manhattani templom felújításán találkoztam egy építésszerművel, akinek egyébként Pozsonyban is vannak rokonai, és aki az Eldridge utcai zsinagóga felújításán is dolgozott. Kicsi a világ, mondtuk ki egyszerre. Még a nagy nyolcmillió New York-i világ is kicsinek tűnik néha.

(Megjelent a pozsonyi Vasárnap hetilapban, olvasható a www.vasarnap.com-on is.)

Molnár Miriam

Mit köszönhetünk Sára mamának?

Sára mamát sokáig üldözte a KGB, mire el tudták fogni, utána kegyetlen kínzásoknak vetették alá.

Sára Katszenelenbogen volt a neve, de mindenki Sára mamának hívta. A Szovjetunióban élt azokban az évtizedekben, amikor a hitoktatást betiltották, olvastuk a *Kibic* cikkében.

Sára mama üzletasszony volt, és Lubavics városában főzött a helyi jesivának. Férjével nem volt hajlandó engedelmessé válni a zsidó oktatással szembeni szovjet követeléseknek, ezért 1937-ben férjét letartóztatták, és soha többé nem látták őt.

tinédzser fiát, Mosét, akinek az volt a bűne, hogy nem volt hajlandó szovjet iskolákba járni, és nem számolt be az anyja tevékenységéről.

A börtönben a KGB szörnyen megkínozta Sára mamát, miközben megpróbálták kiszélesíteni belőle az „összeesküvők” nevét és tartózkodási helyét. De nem árult el senkit. Nem tudta megtörni semmilyen kegyetlen kihallgatási módszer.

A fiát a mellette lévő cellába zárták, és hangosan megkorbácsolták, hogy Sára mama is meghallja. Az asszony minden falat étellel próbált spórolni, hogy segítsen neki. Amikor megengedték, hogy meglátogassa, minden ételét nekiadta, és próbálta őt bátorítani. A fia látványától teljesen összetörve ment vissza a saját cellájába. 1952-ben, 61 évesen szívroham következtében elhunyt.

Mose hét és fél évig maradt börtönben, édesanyja emléke életben tartotta őt.

Sára mama

De Sára mama továbbra is zsidó gyerekeket mentett, akiket a szovjetek árva házakba kényszerítettek.

Amikor aztán a Szovjetunió egyre veszélyesebb hellyé kezdett válni a vallásos zsidók számára, Sára mama legendás találékonyságával és acélidegeivel megtalálta a vasfüggönyön túlr vezető menekülő útvonalat.

A második világháború utáni ideiglenes törvény lehetővé tette a lengyel állampolgárok számára, hogy szabadon távozzanak a Szovjetunióból Lengyelországba. Sára mama fáradhatatlanul dolgozott azon, hogy lengyel útleveleket és okmányokat szerezzen a vallásos zsidóknak, így sikerült több száz embert kimenekítenie az országból a Nagy Szökésnek nevezett művelet keretében.

A szovjet titkosügynökség, a KGB hamarosan felfigyelt rá, bujkálnia kellett, de hiába volt állandóan mozgásban, így is folytatta a tevékenységét. Fényképét minden szovjet rendőrsre elküldték, magas jutalmat tűztek ki a fejére.

Sára mama szerzett egy utolsó útlevelet, amit saját maga számára tartogatott. De aztán tudomására jutott, hogy Chana rebecennek, a későbbi Chábád Rebbe anyjának is menekülnie kell. Nekiadta az utolsó útlevelet, hogy a rebecen biztonságban legyen.

Nem sokkal később a KGB megtalálta és letartóztatta Sára mamát és

Borgula András: A zsidóság nem pusztán vallási közösség, hanem életforma

Európa egyetlen zsidó előadóművészeti központja az önerőre épít, a kulturális programok mellett egy bisztró-kávézót is nyitottak, ahol nincs záróra, mindig addig tartanak nyitva, amíg van vendég.

Olyan típusú zsidó kulturális tér, mint a Gólem, nincs másik a világon. Borgula András és csapata tavaly ősszel nyitotta meg a Gólem Központot a Csányi utcában. Hosszú távú vágyuk az, hogy a Csányi utcából egy zsidó kulturális utcát varázsoljanak, és ebben például nagy segítség, hogy a szomszédban működik az Erzsébetvárosi Zsidó Történelmi Tár. Egy ilyen utca megszületésével pedig ugyanaz a céljuk, mint a Gólem Központtal: megmutatni, hogy a zsidóság nem pusztán vallási közösség, hanem életforma és kultúra is. Ez a törekvés egyébként összecseng a VII. kerület kultúrpolitikájával is: azt szeretnék elérni, hogy Erzsébetvárosról ne a bulinegyedre meg a kocsmákra asszociáljon az ember, hanem arra, hogy ez egy színes és színvonalas kultúrnegyede a belvárosnak, írja a [welovebudapest.hu](http://www.welovebudapest.hu) cikke nyomán a *Kibic*.

A Gólem elsősorban színház, ugyanakkor a már nálunk is tapasztalható trendbe is illeszkedik. A központ elsősorban magyar kultúrát kínál, de a bisztró-kávézó is fontos hangsúlyt kap. A közhasznú alapítványként működő Gólem önfenntartó: egyfelől vannak az eladott jegyek,

másfelől a kávézó-bisztró bevétele, illetve működik itt egy ifjúsági stúdió is, melynek tagdíja van, és ez is a bevétel részét képezi. És természetesen folyamatosan indulnak uniós, állami és kerületi pályázatokon is.

A hatfős Gólem-csapatban az a legszimpatikusabb, hogy mindent maguk csinálnak, még az ételeket is, helyben.

És ennyiből talán jól jött a pandémia – bár András azt azért megjegyezte, hogy az ellenségének sem kívánja, hogy járvány és korlátozások idején nyisson egy új helyet –, mert a lezárások két éve alatt előremenkültek: a gazdasági igazgató kitanulta a pékmesterséget, a művészeti titkár pedig – aki a Gólem előtt 25 évig a Katona József Színházban dolgozott – szakácsvezetést szerzett, éppúgy, mint a művészeti vezető és rendező Borgula András. Így náluk az a szabály, hogy nincs szabály: mindenki csinál mindent, amire éppen ráér és amit tud.

Amikor előadás is van, akkor az egyébként délben nyitó bisztró-kávézó este 6-kor bezár. Fél 8-kor elkezdődik az előadás, majd azt követően ismét felébred a vendéglátás, záróra pedig nincs, mindig addig tartanak nyitva, amíg van vendég.

Ezért itt nem kezdenek el fél órával zárás előtt látványosan pakolászni, és azzal sem kell szembesülnie senkinek, hogy a konyha már bezárt, hanem az is a vendégekhöz alkalmazkodik. A közvetlenség és a rugalmasság fontos erénye a helynek.

A Gólem ars poeticája szerint a kortárs zsidó kultúrára összpontosítanak, vagyis a bemutatott, részben izraeli, részben amerikai darabok tíz-

Színház az egész (Csányi) világ

Fotó: Polyák Attila – We Love Budapest

évesnél nem idősebbek. Emellett saját fejlesztésű előadásai is vannak.

A Gólem zsidó színház, de ez nem azt jelenti, hogy kizárólag zsidó származású színészek kizárólag zsidó embereknek adnak elő darabokat. Ahogy a színészek között is jó pár nem zsidó származású ember található, úgy a közönség soraiába is igyekeznek minél többféle embert bevonítani.

Az újságíró archívumából „Robi” naplója

Hivatását (is) teljesítendő jelentette meg a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlégyűjtemény Közalapítvány a mostanáig minden biztonnal csak nagyon kevesek által ismert orosházi-szegedi Robicsek György (1908–86) naplóját, a vézskorszak történéseinek egyik példásan hiteles leírását.

Előre kell bocsátani: bár gettóba kényszerítették őt és családtagjait, ismerőseit, aztán meg bezsuppláltak

désekről, a mindennapi élet árnyoldalairól.

A holokauszt kutatói a megmondható annak, hogy hány feljegyzés, napló, irodalmi mű és vers született (és semmisült meg, kallódott el) a vézskorszak idején – kezdve a talán legismertebbel, Anne Frank naplójával, és a számunkra legbecesebbel, Radnóti Miklós Eclogáival...

Robicsek György (az idén lett volna 113 esztendő) nem volt sem író,

Egy előnye volt a téglagyárnak, hogy kezdtek naponként egyszer enni adni és megkaptuk a napi kenyéradagunkat. Minden juttatásért (élelem, víz) órákig kellett sort állanunk.

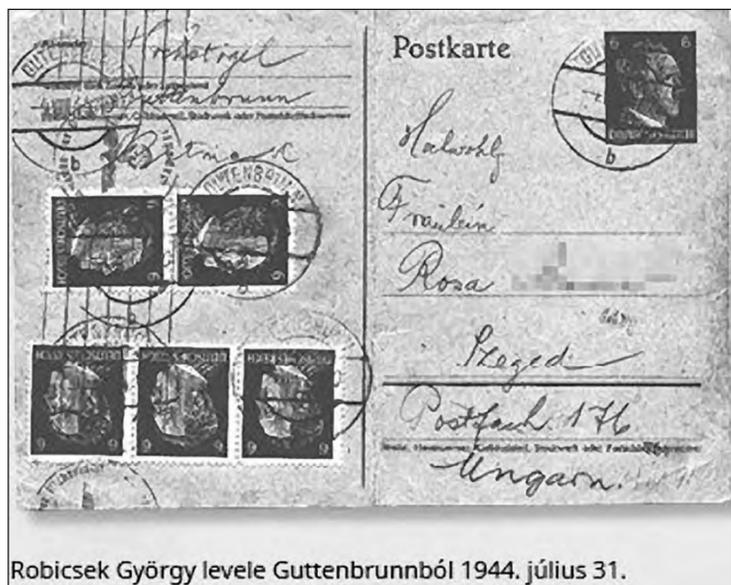
Innen 3 turnusban utaztatták el az összes zsidókat... Június 24-én szombaton indult az első csoport – állítólag Kassára –, 11 órára csomagokkal felszerelve kellett gyülekezni az udvaron... Néhány perc múlva érkezett a felkészülés ideje, szölok Anyuskámnak, vegye fel a kabátját, álljon fel a székről. Reám néz, nem válaszol. Szölok megint, erre érthetetlen szavakat motyog. Láttam, valami baj van, ordítottam orvosért, jött is azonnal kettő. Nem tulajdonítottak különösebben nagy bajt, hideg borogatást tettek a fejére. Kis idő múlva sem javult az állapota, másik orvost hívtam, aki kisebb fokú agyvérzést állapított meg...

A korszakot kevésbé vagy egyáltalán nem ismerők számára egyszerű, a lehetőség szerint minden tényre és eseményre kitérő tanulmányt írt Szarka Lajos történész, a kötet szerkesztője. Szita Szabolcs professzor, a Holokauszt Emlékközpont igazgatója pedig az ausztriai Strasshofban folytatott személyes kutatásait vázolta föl azzal a megjegyzéssel, hogy bár a helyiek szegényükben évtizedekig tagadták a náluk és környékükön történeteket, végre leomlott a hallgatás fala és fölszabadult az emlékezet, amelynek méltó eredménye az elhurcolt magyar állampolgárok emlékműve. A lelkiismeretet megtisztítani hivatott tényközlés egyik gesztusa a Robicsek-napló németre fordítása és kiadása.

A kötetet elolvasásra – sőt, iskolai tananyagként is – ajánlani nem kívánja, nem is tudná a naplóban rögzített részleteket fölsorolni. Egyet azonban mindenképpen le kell szögezni: az osztrák átlagember, mindenekelőtt a vidéki lakosság nagy többsége rokonszenvvel viseltetett az elhurcolt magyar zsidók iránt, igyekezett a rabszolgának szánt nőket és férfiakat – a gyerekkoriaktól az aggastyánokig – humánusan fogadni, embernek tekinteni, és szerény lehetőségei szerint megvédeni a mindenütt jelen lévő szadista szélsőségesektől.

Robicsek György naplója ennek is bizonyítéka, kiemelkedően értékes adaléka a máig föl nem tárt történelemnek.

Kulcsár László / Infóvilág

Robicsek György levele Guttenbrunnból 1944. július 31.

a már-már haldokló édesanyjával, súlyosan beteg apjával együtt az auschwitzi vagonba, az utolsó pillanatban, mielőtt a szerelvény átlépte volna a határt, megváltoztatták a vonat úti célját...

Mindez történt a magyar vidéki zsidóság deportálásának csúcspontjában, 1944 júniusában. A 36 esztendő Robicsek György naplója is akkoriban datálódik, és szerzője pontos leírása a történetek még akkor is, ha az első bejegyzés dátuma 1944. július 6., helyszíne pedig a Bécsből nem messzi helység, Strasshof bei Wien, az utolsó pedig a csaknem napra pontosan egy év elteltével bekövetkezett felszabadulás perceiben íródott a csehországi Theresienstadtban.

Hihetetlen szerencsésüknek köszönhetően élhették túl a deportálást azok a százak, akikkel a naplóíró és társait szállító szerelvény útja a harmadik birodalom tartományának számító Ausztriában ért véget.

Előjáróban mindenképpen ide kell írni, hogy Robicsek György naplójának sajtó alá rendezéséért dr. Szarka Lajos, a Holokauszt Emlékközpont történéseit illeti a köszönet. A keményfedeles, sok-sok eredeti képpel illusztrált kötet további nagy értéke, hogy kétnyelvű! Megjelenését az Immanuel Magyar–Izraeli Baráti Társaság támogatta és az ausztriai Brand-Nagelberg mezőváros fordította németre, a nyomtatást pedig Julius Miko szponzorálta.

Előszavában a szerkesztő leírja, hogy Robicsek György naplója „ceruzával teleírt, 143 kisméretű, különálló füzetlapból áll, amelyet férje elhunytá után a felesége őrzött a 2014-ben bekövetkezett haláláig”. A naplót és vele együtt írt, 44 oldalas élelmézesi füzetet a lányuk 2016 júniusában a Holokauszt Emlékközpontnak adományozta.

Dr. Szarka Lajos közlése szerint a Robicsek-napló az ausztriai kényszermunka eddig nem ismert fejezetét, az alt-nagelbergi üveggyárban végzett kényszermunkát mutatja be.

Szerzője részletesen tárgyalja a munka- és életkörülményeket, az élelmézesi viszonyokat (Robicsek György volt a tábor élelmézesi vezetője), a gyári munkásokkal, főnökökkel, a helyi lakosokkal való kapcsolatok jellegét.

Őszintén beszámol a foglyok közötti súrlódásokról, veszeke-

sem költő. Csupán egy abból a jó 600 ezer magyar állampolgárból, akiket a király nélküli királyság szélsőségesen jobboldali, nacionalista-fasiszta többségű törvényhozása, Horthy Miklós és kormánya kiszolgáltatott a hitleri harmadik birodalomnak, és akiknek csak a kicsiny töredéke térhetett vissza testileg és lelkileg meggyötörve a hazájába. Robicsek tehát nem volt író, ám a tényekhez mindvégig ragaszkodó, hiteles krónikás és szerelmes férfi annál inkább. A napló személyes műfaj, ekként senki se csodálkozzék, hogy ekként kezdődik (a kifosztással – a szerk.):

„Neked írom drága Rózsikám, majd elolvasod, hogy mi zsidók milyen viszonyok között mentünk keresztül főleg addig, amíg rendes gyárba nem kerültünk, majd egészen addig, amíg sikerült hazakerülnünk...

...Ma este (az első bejegyzés kelte 1944. július 6. – a szerk.) 10 órakor lesz 3 hete, amikor gettóbéli házparancsnokunk felvert álmunkból, hogy reggel 6 órára legyünk összecsomagolva 50 kg-os csomaggal... Pénteken (VI. 16-án) még nem, de szombaton (17-én) már reánk került a sor és mentünk a hitközség nagytermébe, ahol átkuatták holmijainkat és sok szükséges ruházati dolgainktól, valamint összes pénzünkől könnyítettek meg bennünket. Elvették tőlünk 1 néhez gyapjú vállkendőt, az én esőköpenyem, pyjámám, 3 alsó nadrágom, 1 ingem, ceruzám, töltőtollam, 2 törülközőt, 2 szalvétát. Anyusnak egy flanel ruháját, 4-5 darab szappant, 5 szelet csokoládét, az összes WC. papirost, a Tóled kapott aprópénztárcát és hármunktól összesen cca. 2000 pengőt készpénzben. Anyusnak a vizsgáló szerv meghagyta a jegy gyűrűjét azzal, hogy látja, hogy egy beteg asszony, akinek ez az érték még bármikor jól fog jönni...

...A Szerzy Mihály utcai téglagyár szárítóhelyiségekben helyezték el cca 8000 zsidót Szeged, Kiskunhalas, Vársárhely, Makó, Szentés és Bácsalmásról. Eső alkalmával agyagos sárban, szárazság idején porban nem volt hiány. A fekhelyünk sima földön volt és természetesen örökös piszok fedett bennünket, ami ellen védekezni alig állt módunkban, mert a 8000 ember vízellátását napokon keresztül egy lájtal, majd később még egy vízholdó autóval látták el.

Hevesi Simon emlékezete

Régebben Debrecenben is működött talmud-tóra csoport. Évenként Budapestre utaztunk, ahol több hitközség fiataljaival részt vehettünk a versenyeken, melyeket Hevesi Simon neve fémjelzett. Sajnos finanszírozási gondok miatt ez a lehetőség megszűnt.

De ki is volt ő? A lexikon szerint rabbi, hittudományi és filozófiai író, aki 1868. március 23-án született Aszódon.

Gimnáziumi tanulmányai felső évfolyamát a rabbiképzőben végezte. 1892-ben avatták doktornak, 1894-ben rabbiavá. 1894 és 1897 között Kassán, 1897-től 1905-ig Lugoson, 1906-tól a Pesti Izraelita Hitközségnél funkcionált.

Az Országos Rabbiképző tanáraként is dolgozott, majd az Országos Rabbiegyesület elnöke és az OMIKE alapítója lett. Ő volt a Magyar Zsidó Szemle, a Hacofoe, a Jabne homiletikai folyóirat társszerkesztője.

A Hacofoe héber nyelvű folyóirat volt, 1911-ben indult meg mint a Magyar Zsidó Szemle héber nyelvű melléklete, s máig többször megjelent az interneten a Rabbiképző gondozásában. Az első négy évben Blau Lajos szerkesztette, a háború alatt szünetelt, majd negyedévenként jelent meg Hevesi Simon, Klein Miksa, Heller Bernát szerkesztésében. Munkatársai öt világrész zsidó tudósai közül kerültek ki.

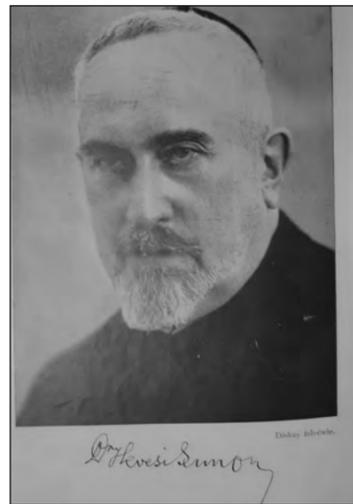
Hevesi Simon az IMIT (Izraelita Magyar Irodalmi Társulat) életében s a MIKÉFE (Magyar Izraelita Kézmű- és Földműves Egylet) munkájában is aktívan közreműködött.

1927-ben őt szerették volna felsőházi tagságra jelöltetni, de helyette Lőw Immanuel szegedi rabbist választották. A pesti hitközség kárpótlású vezető főrabbiává nevezték ki.

Kiváló szónok is volt, cikkeit, tanulmányait máig érdemes olvasni. Jób könyvének problémájáról, Kantról és Majmoni útmutatójáról írt művei a bölcséleti irodalom jeles alkotásai közé tartoznak. Munkái közül a Sir ha-Sirim (1892), az Etika a Talmudban (1920), a Dalalat Alhairin (1928) is kézbevetelre érdemes. A magyar zsidó kulturális élet egyik vezető személyisége volt. Nevéhez fűződik az OMIKE (Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület) megalapítása is.

Etika a Talmudban című művéből az előszót ajánlom olvasóim figyelmébe: „A zsidóság régebbi ideje él Európában, mint a modern népek, de még ma sem ismerik, sőt ismerete hanyatlak, saját köreikben is.

Midőn a Pesti Izraelita Hitközség nemrég alakult közművelődési ügyosztályának elnöke fölvetette az eszmét, hogy a talmud etikai szellemének ismertetésére rövid tanulmány adassék közre, főleg a művelt zsidó közönség és érett ifjúság tájékoztatására és okulására és a hitközség elnöksége magá-

éva tette ezt az eszmét, azzal a céllal, hogy hitsorsosaink olvassák ezt a munkát és megismerjék e valláserkölcsei forrás tisztaságát és szellemének mindenek fölött álló nagy vallási komolyságát; a fent említett oknál fogva örömmel vállalkoztunk arra, hogy a művelt közönséget a talmud erkölcsi tanításaira vonatkozólag az igazsághoz híven informáljuk.

Noha a talmud csak egyik forrása a zsidó vallás megismerésének, a biblia, a vallástörvény-kódexek, a vallásbölcseleti és a tulajdonképpeni etikai irodalom mellett, mégis annak és a vele rokon hagyományos irodalomnak szellemé a zsidó valláserkölcsei eszmének nagyarányú megnyilatkozása történeti alakulások és kortani fejlődések formái között.

Midőn napjainkban a szokottnál élénkebb érdeklődés és figyelem fordul a talmud felé, a megtisztelő megbízásnak sine ira et studio teszünk eleget, azzal a nyugalommal és higgadsággal, melyet a tudomány megkíván, bízva abban, hogy az igazság szenvedélytől zaklatott korunkban is utat tör magának.

Másfél ezredév viharát megállotta a talmud mint kész mű, ezer év alkotta és még visszanyúló ezredévek szellemi emlékei rétegeződnek és halmozódnak benne. Csak egy oldalról ismertetjük, etikai szellemét mutatjuk be e kis műben, melyet együtt írtunk és mely mint az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat kiadványa két folytatásban lát napvilágot. Reméljük, hogy az olvasó közönség rokonszenvvel fog találkozni, ami buzdításul szolgál nekünk hasonló tájékoztató és fölvilágosító iratok kibocsátására.” (Jó lenne ma reprintben kiadni – A szerző.)

A családi élet is foglalkoztatta: „A szemek fennhéjázása és a szívnek telhetlensége a gonoszok számára bűnnek barázdája», így tanít a Példabeszédek könyve. (21. 4.) Szerénység, jószág, a léleknek Isten szent törvényeihez való alkalmazkodása minden erénynek előfeltétele, alapja a családi élet boldogságát biztosító erényeknek is – ez a talmud bölcs mestereinek a fölfogása. Másokkal együtt szövetségben, szent kötelekben, háborítatlan békeidőben, önzetlen és hűségese áldozatkész szeretetben csakis a jó és nemeslelkű ember élhet. A zsidóságnak mindenkor dicsősége volt a családi élet tisztasága és bensősége. A biblia magasztos fölfogása mellett a talmud mestereinek tanítása is nagymértékben megerősítette a családiasságnak azt a szellemét, mely valláserkölcsei komolyság, önzetlen, meleg szeretet és tiszta, mély hűség egymásrahatásával fejlődött olyanná, aminő volt és lett a zsidóság életének erős vára, Hóseás próféta szavai: »eljegyezlek téged örökre és eljegyezlek törvénnyel és joggal, szeretettel és gyöngédséggel és eljegyezlek hűséggel«, azt a komoly szellemet tükröztetik, amely a házasság fölfogásában uralkodott.”

(...)

„Szenteld meg magadat abban is, ami meg van számodra engedve! (Zeb. 20a.) Törvény és tanítás körülbástyázza a családi élet erkölcsi értékeit, de te jóra törekvő, tiszta érzésű ember, menj tovább a törvény rendelkezéseinek, ne maradj el a törvény mögött, hanem menj buzgósággal és erkölcsi szigorral az önmegtartóztatásban és a hímától való örökzöldben azon túl és szenteld meg magad abban is, ami meg van engedve számodra!”

Halmos Sándor

Elhunyt Halmos Sándor, a DZSH volt igazgatója

Hetvenhat éves korában elhunyt Halmos Sándor, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem nyugalmazott docense, a Debreceni Zsidó Hitközség nyugalmazott igazgatója, a Magyar Tudományos Akadémia Judaisztikai Kutatócsoportjának tagja.

Halmos Sándor tősgyökeres debreceni zsidó családban született 1946-ban. Tanulmányait az Országos Rabbiképző Intézetben, az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskolán és a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Társadalomtudományi Karán végezte.

Évtizedeken át kulturális és oktatási területen dolgozott: a MÁV Debreceni Filharmonikus Zenekarának programjait szervezte, és a Hajdú-Bihar Megyei Állami Építőipari Vállalatnál hozzá tartozott a Hajdú Néptáncgyűttes is. A szintén debreceni Szabó Magdával együtt tíz éven át rendezője és szervezője volt a Dr. Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó Versenyeknek.

Kutatási területe a helytörténet és a vézskorszak volt. Tíz éven keresztül volt szervezője és irányítója a debreceni és a határon túli magyar zsidó közösségek szövetségének, e munka keretében számos tudományos tanácskozást szervezett. Közül ezer publikációja jelent meg hazai és külföldi napilapokban és folyóiratokban, a magyarországi lapokon kívül rendszeresen írt az izraeli magyar nyelvű Új Keletnek is. Az aradi „Vasile Goldis” Nyugati Egyetemen (Universitatea de Vest „Vasile Goldis”) létrehozta és egy éven át vezette a Judaisztikai Tanszéket. Tagjai közé választotta az MTA Judaisztikai Kutatócsoportja.

Munkásságáért számos kitüntetésben részesült (Szocialista Kultúráért, Radnóti-díj, Debrecen Város Pro Urbe díja, Debrecen Alkotói Ösztöndíja, MEASZ Radnóti Miklós Antirasszista Díj).

Főbb művei: Virágos Mihály Liszt-díjas operaénekes életrajzi regénye; Dr. Weisz Miksa egykori debreceni főrabbi élete; Nevek: A debreceni holokauszt mártírjai és túlélői; Emlékezz meg! A Hajdú-Bihar megyei zsidóság története; Élő szó (válogatott írások); Hinöni (Íme, itt vagyok!), válogatott írások; A Szatmár megyei zsidóság története.

Fakadjon áldás emlékéből!

Illés próféta

Van egy ősi tradíció, hogy a peszách esti vacsoránál minden résztvevő négy pohár bort ihat meg. Ennek és a vacsorának a hatására mire elmeséljük, átgondoljuk az ünnep jelentőségét és történetét, mindannyian elpilledünk, és elmegyünk aludni. Az idén is így történt. Csak én maradtam az asztalnál, meg egy teli pohár bor. Szokásaink szerint ez azért van kitéve, hogy ha meglátogatna bennünket Illés próféta, legyen mivel megkínálni. Szemeztünk egymással, én és a teli pohár. Milyen kár, hogy itt marad ez a nedű, és reggelre meg fog pimpósodni a meleg lakásban. Szinte öntudatlanul elindult a kezem a pohár irányába, nem akartam, hogy reggelre elveszítse a zamatát ez a finom bor.

Illés szekere

– Illés, Illés, bocsásd meg nekem! Az egészségedre elfogyasztanám. Éjfél utt az óra, megemelted a poharat. Hirtelen kinyílt az ajtó, belépett egy fekete köpenyes ember, és rám kiáltott.
– Az az én borom! Teszed le azonnal!
A négy pohár bor hatására felbátorodtam. Letettem a poharat, és gyorsan felkaptam az üres borosüveget.
– Mi van, mi van, mi van? Hogy mersz te ide bejönni?
Szélden válaszolt:
– Nyugodj meg! Nyitva hagyta az ajtót, engem vártatok egész este.
– Miért, ki vagy te?
– Az, akinek kitöltötted ezt a pohár bort. Én vagyok Illés, a próféta, vagy ahogy még hívnak, Eljáhú Hánávi. Sőt, ti Eljenuvinak szoktatok becézni. Engem küldenek el minden évben, hogy megnézzem, itt van-e már a Messiás eljövételének ideje. Kémkedni jöttem. Az égi Moszad ügynöke vagyok.
– Ezt mindenki mondhatja, bizonyítsd be!
– Nézz ki a parkolóba, ott állnak a tüzes táltos lovaim a szekereimmel, amin már háromezer éve közlekedem. Én már kétem odafenn, hogy cseréljék le egy modernebb közlekedési eszközre, de ezek az ortodoxok semmi változtatásra nem hajlandók. Én is fáradok, a lovak tüze is már csak pislál. Alig várom, hogy eljőjön a messiási kor, mert csak azután mehetek nyugdíjba.
– Te jó ég! Tényleg ott állnak! Bocsánat és hódolat, kedves Próféta. Fá-

radj be és foglalj helyet! Sok különleges történetet hallottam és olvastam rólad. Üldöztek, bujkáltál. Volt egy özvegyasszony, aki vigyázott rád, akinél jól érezted magad. Királyokat kentél fel, Jezabel királynő ellen fellázadtál. Megvítad harcodat és győztél a királynő Baál-papjai ellen. Hóreb hegyén maga az Örökkévaló jelent meg

– Uram, csak írói név, bocsánat ezért a szöferdítésért.
– Nem miattad jöttem. Észleltem, hogy Illés-Eljáhú, a próféta mintha megtevédt volna.
– Talán a bor miatt volt – szölt Illés.
– Mi az, hogy a Földön akarsz maradni? Ki fogja hozni a jó hírt az embereknek, ha eljön az ideje a Messiás eljövételének, megjelenésének és uralmának?
– Bocsánat, Uram, csak eljátszadotam az ötlettel, nem gondoltam komolyan – mondta Illés.
– Majd a szférákban elszámolok veled – szölt az Úr. – Te meg, halandó, máskor ne kínáld borral, látod, hogy nem bírja, megzavarja.
Illés megszólalt:
– Most búcsúznunk! Jó volt nálad. Előbb vagy utóbb itt vagy ott újra találkozunk.
– Inkább itt. Mindig jó egy próféta a háznál! Visszavárlak. Sálom, béke legyen veletek! Ezt az üveg szilvapálinkát vigyék el magatokkal az útra. KÓSER!

Ez történt éjszaka. Reggel 6 óra. Még mindig ülök az asztalnál, nem tudok magamhoz térni. Megjelenik a feleségem.
– Mi történt itt az éjszaka? Megittad a próféta borát is?
– Nem én. Miután lefeküdtem, még vendégeim voltak.
– Micsoda? Éjszaka? Kit hoztál ide, a mi közös otthonunkba?
– Nem fogod úgysem elhinni. Illés próféta volt itt és maga az Örökkévaló.
– Elegendő van a meséidből. Még mindig részeg vagy.
– Tudtam, hogy nem hiszel nekem, már harminc éve így van. Uram, tégy valami csodát, mutass valami jelet, hogy ez a hitetlen asszony higgyen nekem!

Ekkor megremegett a szoba, a bútorok, az asztal, és felborult a borosüveg. Feleségem döbbenet nézett rám. Én büszkén kivonultam a szobából, és felbresztettem a gyermekeimet, emlékeztetve Illés jóslatára.
– Az az érzésem, ma dogát írtok matekból. Nézd át gyorsan a négyzet-re emelést!
A déli hírekben bementék a rádióban:
„A csillagászok az éjszakai égbolton különleges fényjelenséget észleltek. A megfigyelések értékelése folyamatban van. Földrengés. Enyhe földrengés rázza meg Debrecent és környékét, anyagi kár nem keletkezett. A rengés epicentruma Debrecenben, a Széchenyi utca 55. szám alatt volt.”

Ahasvír
– Tudod, néha unalmas odafent. Csend, szépség, szeretet, nyugalom, a szférák zenéje szól. Alig várom, hogy évente egyszer eljöhessenek a teremtet világba, az emberek közé. Itt van minden, nyüzsgés, élet, szeretet, gyűlölet – emberi színjáték. Arra gondoltam, szívesen itt maradnék egy kicsit.
– Légy a vendégem!
Erre Illés:
– Hasznossá tudná tenni magát itt, a Földön egy próféta. Tudok jóslani. Előre megmondanám, miből kell a gyerekek dolgozatot írni, mi vár aznap rátk. Tudok gyógyítani.
Erre felébredt bennem az üzleti szellem.

– Nyithatnánk közösen egy TERMÉSZETFELETTI GYÓGYÁSZATI RENDELŐT: anyagszázs, áldásosztás, jóslás.
Már nem tudtam folytatni tovább, mert kicsapódott az ajtó, és belépett egy fehér lepelbe burkolt személy. A világítás kialudt a szobában, és különleges, derengő fény világított be mindent.
– Nyugi, Tomi, nincs semmi baj. Engem keres – szölt Illés, a próféta.
Fel akartam állni, hogy hozzak még egy poharat az új vendégnek, ám nem tudtam megmozdulni. Nem tudtam megszólalni. Zengő hangot hallottam. Rám szölt a jövevény.
– Te halandó, ne szóljon szád, és nem lesz semmi bajod!
Hihetetlen, ez is csak velem történhet meg! Éjszaka egy újabb idegen lép be a lakásomba. Illés, a próféta megnyugtatóan nézett rám. Megnyugodtam, meg tudtam szólalni.
– Uram! Illés próféta jó ismerőse szívesen látott vendég nálam. Megtenné, hogy bemutatkozik? Mégis csak én vagyok a ház ura.
– Az Úr én vagyok! – szölt a jövevény. – Ismerlek téged, te halandó. Te vagy, aki Ahasvírúsnak nevezi magát, és írogat.

– Uram, csak írói név, bocsánat ezért a szöferdítésért.
– Nem miattad jöttem. Észleltem, hogy Illés-Eljáhú, a próféta mintha megtevédt volna.
– Talán a bor miatt volt – szölt Illés.
– Mi az, hogy a Földön akarsz maradni? Ki fogja hozni a jó hírt az embereknek, ha eljön az ideje a Messiás eljövételének, megjelenésének és uralmának?
– Bocsánat, Uram, csak eljátszadotam az ötlettel, nem gondoltam komolyan – mondta Illés.
– Majd a szférákban elszámolok veled – szölt az Úr. – Te meg, halandó, máskor ne kínáld borral, látod, hogy nem bírja, megzavarja.
Illés megszólalt:
– Most búcsúznunk! Jó volt nálad. Előbb vagy utóbb itt vagy ott újra találkozunk.
– Inkább itt. Mindig jó egy próféta a háznál! Visszavárlak. Sálom, béke legyen veletek! Ezt az üveg szilvapálinkát vigyék el magatokkal az útra. KÓSER!

Ez történt éjszaka. Reggel 6 óra. Még mindig ülök az asztalnál, nem tudok magamhoz térni. Megjelenik a feleségem.
– Mi történt itt az éjszaka? Megittad a próféta borát is?
– Nem én. Miután lefeküdtem, még vendégeim voltak.
– Micsoda? Éjszaka? Kit hoztál ide, a mi közös otthonunkba?
– Nem fogod úgysem elhinni. Illés próféta volt itt és maga az Örökkévaló.
– Elegendő van a meséidből. Még mindig részeg vagy.
– Tudtam, hogy nem hiszel nekem, már harminc éve így van. Uram, tégy valami csodát, mutass valami jelet, hogy ez a hitetlen asszony higgyen nekem!

Ekkor megremegett a szoba, a bútorok, az asztal, és felborult a borosüveg. Feleségem döbbenet nézett rám. Én büszkén kivonultam a szobából, és felbresztettem a gyermekeimet, emlékeztetve Illés jóslatára.
– Az az érzésem, ma dogát írtok matekból. Nézd át gyorsan a négyzet-re emelést!
A déli hírekben bementék a rádióban:
„A csillagászok az éjszakai égbolton különleges fényjelenséget észleltek. A megfigyelések értékelése folyamatban van. Földrengés. Enyhe földrengés rázza meg Debrecent és környékét, anyagi kár nem keletkezett. A rengés epicentruma Debrecenben, a Széchenyi utca 55. szám alatt volt.”

Ahasvír
– Tudod, néha unalmas odafent. Csend, szépség, szeretet, nyugalom, a szférák zenéje szól. Alig várom, hogy évente egyszer eljöhessenek a teremtet világba, az emberek közé. Itt van minden, nyüzsgés, élet, szeretet, gyűlölet – emberi színjáték. Arra gondoltam, szívesen itt maradnék egy kicsit.
– Légy a vendégem!
Erre Illés:
– Hasznossá tudná tenni magát itt, a Földön egy próféta. Tudok jóslani. Előre megmondanám, miből kell a gyerekek dolgozatot írni, mi vár aznap rátk. Tudok gyógyítani.
Erre felébredt bennem az üzleti szellem.

Olvasói levél

Somérosok, figyelem!

Gondoltam, megírom, talán maradt még valaki Budapesten, akinek fog érni valamit a történetem.

Szóval mi az Üllői úton laktunk. Imaházunk a Tompa utcában gyalog nem volt messze. Nagypapám, Pollák József az alapítójának számított. Az én bár micvóm is ott zajlott le, bár utána az ünnepség a Páva utcai templomban folytatódott.

Igen, nem sokkal a bár micvóm után bekerültem a somérokhoz. Ott héber dalokat tanultunk, órát táncoltunk, igazi zsidó életet folytattunk. Péntek este a Dohány utcai templomba mentünk, ahol ima után elénekeltük az új izraeli himnuszt, a Hatikvát.

Kint a templom előtt igyekeztünk beszervezni mozgalmunkba új tagokat. Nem volt könnyű, de megérté.

Rákosiék betiltották a cionista szervezeteket. A tagok peszáchkor kiszöktek Szlovákiába. Minket, 13–14 éves srácokat otffejejtettek. Később jött egy lány Pozsonyból, és mi is átubickoltunk az Ipoly folyón. 1949 szeptemberében megérkeztünk Izraelbe.

Talán maradt ott még valaki a soméroktól?
Az e-mail-címem megkapható az Új Élet szerkesztőségétől.
Házák veemác.

Arie Singer
Sydney

Gyógyszertámogatás

Az időnként szükségessé váló, átlagosnál drágább gyógyszer beszerzéséhez lehet támogatást igényelni. A támogatás felső határa nincs rögzítve, de tájékoztatásul közöljük, hogy az eddigi gyakorlatunkban 50.000 Ft volt a legnagyobb összegű támogatás.

Támogatási akciónk magánjellegű, az anyagi fedezete biztosított, és a hozzánk beérkezett adatokat az előírt titoktartással kezeljük. Várjuk a rászorulóknak jelentkezését.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

APRÓHIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Mindenemű régiséget vásárolok díjtalan kiszállással. Teljes lakaskiürítéssel! Híradástechnikát, bakelitlemezeket, bútort, könyvet, kerámiát, porcelánt, bronztárgyakat, órákat, kiténtetést, papírrégiséget, pénzeket, játékokat (retro tárgyak előnyben). Pintér Nikolett, 06-1/466-8321, 06-30/973-4949.

Kastélyok berendezéséhez vásárolok festményeket, ezüstöket, bronzokat, órákat, bútorokat, hagyatékot stb. Üzlet: 06-20-280-0151, herendi77@gmail.com

Régiségek-hagyaték, örökség felvásárlása készpénzért. 06-20/932-6495, www.antikbudapest.hu, e-mail: antik@antikbudapest.hu.

Szobafestést, mázolás vállalkozó. Leinformálható vállalkozó. Telefon: 06-30-252-9371.

Au pair keresztetik Stuttgartba. Egy fiatal zsidó család Stuttgartból egy hároméves kislányval és egy egyéves kislánnyal keres októbertől au pair segítséget. Külön bejárati lakrészt és teljes ellátást, valamint zsebpénzt, az utazás költségeit és egy esetleges nyelvtanfolyamot is biztosítunk. Fontos lenne a kisgyerekek felügyeletében szerzett tapasztalat. Ehhez kapcsolódik a gyerekekkel való foglalkozás és adott esetben az étkeztetés is. A hároméves kislányunk a német nyelv mellett ért magyarul és oroszul is, a kislányunkat is szeretnénk ugyanezekre a nyelvekre megtanítani. Egymás között a család-

ban németül beszélünk, de mind a két szülő beszél folyékonyan angolul is. A mama tud oroszul is, a papa pedig magyarul is. Becslésünk szerint a foglalkoztatottság heti kb. 20-25 órát tenne ki. Érdeklődés esetén kérjük, írjon nekünk a miao@gmx.de e-mail-címre, lehetőleg egy rövid életrajzzal. Egy első személyes beszélgetést a legegyszerűbben Skype-pal folytatathatnánk.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. www.jungoras.hu, 06-70-505-5620.

A közelmúltban pénzcseré volt Svájcban, Angliában, Skóciában, Észak-Irországban, Kanadában, Norvégiában, Dániában, Katarban, Grúziában. Korábban Ausztráliában, Új-Zélandon, Bulgáriában, Romániában és Kínában. Ezen országok kivont pénzeit mi még beváltjuk, és még nagyon sok minden mást! Sérült pénzeket és fémpénzeket is! A világban mindenhol folyamatosan lecserélik a forgalomban lévő pénzeket. Érdeklődjön a 06(1)331-2904 vagy a 70/520-0222-es telefonszámon. Tíchi Pénzváltó Kft., 1064 Bp., Izabella u. 69. Nyitvatartásunk: hétfőtől péntekig 9–16 óráig, de pénteken fémpénzt csak 14 óráig veszünk át. Árfolyamok: www.tichichange.hu

Nemzet Antikvitas gyűjtők részére vásárol festményeket, ékszereket, drágaköveket, ezüstöket, porcelánokat, bronzokat, órákat, bútorokat, régi pénzt, kiténtetéseket, hagyatékot. Üzlet: +36-70/218-4477, info@nemzetantik.hu

Takarítást, bevásárlást, ügyintézt vállalkozó leinformálható, egyedülálló anyuka 3-4 órában a 14. és a 15. kerületben. Hívjon bizalommal. Tel.: 06-20-384-6117, Aliz.

Hírek, események röviden

– 1%. Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a már igen idős (88 év feletti) Jád Vásméltókat, akik 1944-ben életük kockázatával mentették a zsidó üldözötteket. Köszönjük támogatásukat. Igaz Emberekért Alapítvány. Adószámunk: 18040094-1-43.

– Mártír-istentisztelet Gödön. Április 24-én (vasárnap) 15 órakor Göd Város Önkormányzata mártírmegemlékezést tart a József Attila Művelődési Házban (Göd, Pesti út 72.).

NAPTÁR

Április 15., péntek
Április 16., szombat
Április 17., vasárnap
Április 18-20., hétfő-szerda
Április 21., csütörtök
Április 22., péntek
Április 23., szombat
Április 29., péntek
Április 30., szombat
Május 1-2., vasárnap-hétfő

Niszán 14.
Niszán 15.
Niszán 16.
Niszán 17-19. Félünnep
Niszán 20.
Niszán 21.
Niszán 22.
Niszán 28.
Niszán 29.
Ijjár 1-2.

Erev peszách
Peszách 1
Peszách 2
Peszách 7
Peszách 8
Gyertyagyújtás: 7.34
Újholdhirdetés
Újhold

Gyertyagyújtás: 7.14
Szombat kimenetele: 8.23
Ünnep kimenetele: 8.24

Ünnep bejövetele: 7.23
Gyertyagyújtás: 7.24
MÁZKIR Szombat kimenetele: 8.34
Szombat kimenetele: 8.45

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zusza
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz

Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUB

IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
mondAt Kft., www.mondat.hu
Felélős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Ne nevezzék magukat bibsinek

A Tottenham szurkolói magukat évtizedek óta Yid Army, vagyis Bibsi Sereg néven emlegetik, amit a londoni klub vezetősége szerint most már be kellene fejezni.

A jelentős zsidó szurkolótáborral rendelkező és a rivális csapatok drukkerjeinek szemében is zsidónak számító londoni Tottenham Hotspur a honlapján közzétett nyilatkozatában arra kérte a rajongóit, hogy hagyjanak fel a yid és yiddo (magyarul talán bibsi és biboldó) szavak használatával, írja a JTA nyomán a Kibic.

A közlemény szerint nem szeretnék, hogy a továbbiakban a klubot ezekkel a szavakkal azonosítsák, mivel szitokszavakról van szó, amelyek kirekesztő jelentéssel bírnak. A Tottenham szerint ezeket a szavakat a saját drukkeriek azért kezdték el használni, mert a rivális csapatok szurkolóinak antiszemita skandaláissairól úgy próbálták elterelni a figyelmet, hogy magukévá tették a szitokszavakat, és ezzel kifordították azok jelentését.

„Többek között azért választják még most is a Yid Army skandalását egyesek, hogy egységet és támogatást mutassanak fel a csapat és egymás iránt, ezenkívül védekezési me-

A Tottenham szurkolói

chanizmusként alkalmazzák a még mindig létező antiszemita gyalázásokkal szemben, valamint a Spurs-rajongóként való azonosítás egyik módjaként tekintenek rá” – áll a közleményben.

A klub arra is kitér, hogy megpróbálnak mindenki számára befogadó környezetet teremteni, de a szitokszavak ezt gyakran megnehezítik. A csapat szerint a szurkolók nagy része

is tisztában van azzal, hogy ezeknek a szavaknak kirekesztő jelentésük van a zsidó emberek számára.

A lépés azért is érdekes, mert 2020-ban a Tottenham vezetősége még tiltakozott, amiért az Oxford szótár rasszista szitokszónak minősítette a yid szót, arra hivatkozva, hogy sok drukker büszkén alkalmazza azt.

A klub visszakoázását a témában több szurkoló visszautasította, köztük a Spiked brit sportoldal egyik rovatvezetője, aki szerint a csapat döntése közvetve bátorítja az igazi antiszemitékat azáltal, hogy átengedi nekik a yid szó jelentésének értelmezését.

ITT A PESZÁCH

A zsidók a gyerekek vérért isszák

A TEV bejelentést kapott zsidók elleni gyűlöletkeltésre alkalmas fotókról és feliratokról Miskolc belvárosában.

A Tett és Védelem Alapítvány (TEV) közleménye szerint Miskolc belvárosában egy ismeretlen személy gyűlöletkeltő fotókat és feliratokat helyezett el közterületen. Az egyik ilyenek között Orbán Viktor látható Köves Slomó, illetve több más ismert rabbi társaságában. A kép fölött a következő felirat olvasható: „A hamis magyar miniszter kiárúsította Magyarországot a cion zsidó náci leggonoszabb terroristáinak”.

A bejelentőnek a Kibic cikke szerint sikerült beszélnie a képeket kirakó személylyel, akinek felhívta a figyelmét, hogy a fotók sértőek a zsidóságra nézve. Válaszul pedig a következő zavaros eszmefuttatást kapta:

„Miért nem áll ki Orbán Viktor és mondja el ezeket a zsidókat, akiknél két évig élttem Brooklynban, hogy miért irtják a gyerekeket? A többséget a vért ki kell szedni, de a gyerekek vérért isszák. Most is eltűnt egy tizenkét éves kislány, azelőtt is eltűnt Szombathelyen egy tizenkét éves kislány, egy szódagyár avatására felszeletelték. Ezt mindenki tudja, aki magyar, a dunántúliak. Eltűntették a nyomozókat.”

A klasszikus vérvád ismertetése után az egyelőre ismeretlen személy arról beszélt, hogy „a zsidóság egy maffia, egy gyilkos nép”. „Tudom, hogy kik ők. Miért sunyítanak? Miért nem mondják el, hogy ők irányítják Orbán Viktort?” – mondta az illető, majd kijelentette, hogy Magyarország nem a zsidók hazája.

Végül a rózsadombi paktumot emlegette, amelynek szerinte a magyar nép kiirtásához van köze, majd egy eltűnt Munkácsy-festményről is szólt, amiről kijelentette, hogy az egy szűz nő zsidók általi „felszabdalását” jeleníti meg.

A TEV bejelentést tett a Miskolci Önkormányzati Rendészeten, valamint a Miskolci Rendőrkapitányságon feljelentést is tett, derül ki a szervezet közleményéből.

Fotó: TEV

SPÁNN GÁBOR

Gabriel ben Koloman Menahem

E jegyzetem címe nem más, mint a saját zsidó nevem. Sokat gondolkodtam azon, hogy mekkora bátorság kellett áldott emléké – és általam személyesen meg sem ismert – édesapám részéről 1938-ban, a világhéges küszöbén, zsidó nevet adni fiának. Őn pedig, nyájas Olvasó, ha még létezik telefonkönyv, sehol se keresse mobilszámomat a fenti néven. Csupán azért foglalkozom az egész témával, mert a Gergely-naptár szerint március 24-e a keresztény és keresztény egyházaknál Gábor-nap. Több évszázados hagyomány alapján a névnap a többségi társadalom számára a születésnapok után a legnagyobb családi ünnep. Értelemszerűen számomra is ömlöttek a Facebookon a jókívánások. Én bevártam, míg a legtovább alvó is fölébred és üzen valamit, és utána ahogy azt a civilizáció megköveteli tőlem, írásban megköszöntem őket. Mondanom sem kell, hogy a Messengerem azonnal megjelent némely hittestvérem szidalma: „Hogy jövök én, a zsidó ember ahhoz, hogy névnapot ünnepeljek?! Szégyelljem magam!” Sok mindenért szégyelltem magam relatíve hosszú életem során, de ezért nem vagyok hajlandó. Innen is üzenem túlbuzgó hittestvéreimnek, hogy ránk is igaz a mondás: aki arabok közt él, tanuljon meg arabul. Minden jókívánásra illik köszönetet mondani, függetlenül attól, hogy annak küldője ismeri-e az ünnepelt vallási szokásait. De tudják mit, bevallom, hogy családi körben mégiscsak mi is megünnepeltük a Gábor-napot, mert azon a délben az eszedékes kelkáposztámrá egytel több fasírtot kaptam a megszokottnál...

Minden névnek megvan a népi etimológiája. Nem akarok hittanórát tartani (én is rabbimtól tudom), de pl. Mózes azért neveztek el így, mert a szó annyit jelent héberül, hogy „vízből kimentett”. Márpedig aki ismeri a bibliai történetet, az tudja, hogy Mózes a Nílusból mentették ki. Amikor Jákob felvette az Izrael nevet, ez szimbolikus tett volt. A Teremtő talán ezzel akarta bizonyítani, hogy Jákob gyermekei majd kiválasztott népet képviselnek sokasodásukkal. De utánanézttem a saját nevemnek is. Felekezetre való tekintet nélkül a Gábor-Gabriel névhez az alábbi jelentés tartozik: Isten győztes bajnoka.

Ez jár a fejemben minden reggel, amikor gondos feleségem az eszedékes fájdalomcsillapító kenőccsel kényeztetni derekamat, hogy alkalmas legyek a kb. 100 méteres utcai sétára. Elvégre nem akarok szégyent hozni egyetlen Gábrile sem. A névnapokat egyébként Magyarországon évszázadok óta ünneplik. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy egy névnapon köszönteni valakit elfogadhatóbbnak tartom, mint a világ majmolását. Hiszen meséljenek nekem arról, hogy Rákosi vagy Kádár alatt mikor ünnepeltek halloweent vagy Valentin-napot. Ez utóbbiakat mind a divat hulláma vette át, kiskereskedőink nem kis öröme. A nőnap ugyan történelmi múlttal rendelkezik, mert a feminista mozgalom hozta létre azért, hogy az Európában tökéletesen patriarchális társadalom vezetőinek figyelmét felhívja arra, hogy a nők is emberből vannak. Persze ma már a nőnapot a „túrt ünnepek” közé soroljuk, de nyugodtan nevezhetnének a virágárosok napjának is. Mert ez számukra ugyanaz, mint balatoni lánogsütőnek a nyár.

Az anyák napja meg az apák napja is az urbanizáció terméke, mert én személyes sértésnek veszem, hogy a világ terheit vállukon hordozó anyáknak és néha apáknak annyi jut ki, hogy az év egy napján kapnak virágot vagy egy kubai szivart. Emlékeim szerint a Rákosi-korban nagyobb csinnadratta nélkül – az első nyilvánosságban közölhetetlenül –, de szintén ünnepelték a névnapot. Rákosi Mátyás ugyan személye körül nagyobb kultuszt épített, mint példaképe, a postarabló generalisszimusz, de névnapját tudtommal nem ünnepeltette. Kádár alatt már legális és divatos volt a névnap köszöntő, nagy ivászattal egybekötte.

Talán vannak még újszülöttek, akik nem ismerik, de Rákosi Mátyás uralkodása alatt akadt egy zsidó ember, aki elégedetlen volt a nevével. Fogta magát és bement az akkor Elöljáróságnak nevezett okmányirodára, és nevet szeretett volna változtatni. Az illetékes tisztviselő megkérdezte: – Hogy hívják önt? – Stinkfusz Mátyásnak. Az előadó talán tudott németül vagy jiddisül, mert egyetértően bólogatva azt mondta ügyfelének: – Elvtárs, belátom, hogy ezzel a névvel sok kellemetlenségben lehet része. Mire kíván magyarosítani? – Stinkfusz Istvánra...

Pofád befogod!

Az utcára nyíló, nagyobbacska szoba méretű helyiség bejárata fölötti cégétábla azt tudatta: SZÍKVÍZ. Alatta kisebb betűkkel ez állt: Friedmann László szódás. A negyvenes évek elején ez Balogh Aladár névre változott... Erre az „átkeresztelkedésre” azért volt szükség, mert a király nélküli magyar királyság törvényhozása és végrehajtói hont védő feladatai közé tartozott a zsidó vállalkozások árjásítása (is). Tudnunk kell, hogy vitéz dr. Bakossy Sándor helybéli ügyvéd nevéhez fűződött a Balogh Aladár (nomen est omen) korábbi alkalmazott tulajdonszerzését dokumentáló kontraktus megalkotása, majd 45 decemberében pedig ezen szerződés felbontásának intézése, Friedmann szódás eredeti státuszának helyreállítása.

E három férfiú élete több ponton is érintkezett: már Aladár apja is a Friedmann családnak dolgozott, továbbá a szódás és az ügyvéd egy században szolgált az első nagy háborúban. Bakossy századfirnokként, Friedmann gyalogosként, bakaként. Ő gyakran viccelődött a vitézzé és jogi doktorra előlépett bajtársával: te a tollalad harcoltál, én puskával, lám-lám, a tollforgatás vitézibb, mint a kilőtt puskagolyók...

1950. április elsejének napján a Friedmann cégétábla mögött ez történt: nem a töltőgépi sziszegő, szuszogó hangja hallatszott ki az utcára, hanem ideges szóváltás, ilyen mondatok: pofádat befogod! Odaadtam a papírt, tudsz olvasni, nem? Én egyszer olvastam, mégis tudom fejből, kívülről. Április öttől, a felszabadulásunk ünnepnapját követő naptól ez az egész szódás hóbelevanc már nem a te zsebedbe tölti a forintokat, hanem a község dolgozó népét szolgálja. Mit nem lehet ezen érteni? A földműves szövetkezet rólad is gondoskodik, nem érte? Kapsz havi háromszáznyolcvan forint bért. A villanyt, a vizet, a költségeket a szövetkezet állja. MÉR' nem jó ez neked is? Balogh elvtársnő lesz a főnök, neked elég csak az ő ukázait követni. Igen, a Balogh titkár lánya, a Balogh elvtársnő lesz az üzem igazgatója. Mi az, hogy nem ért ő a szódavízhez? Már hogyné értene, két éve párttag, egyéves pártiskolát végzett, ráadásul nőszövetségi elnök is. Nem, nem Katókáának szólítod majd, hiába ismered régóta, hanem vezető elvtársnőnek.

Pofádat befogod! Még lakkbért is fizetnek neked ezért a lyukért, havi száz forintot. Szóval örülhetsz. Ja, a lovad, szekered? Tartsd meg, nem kell, van a szövetkezetnek fogata, ha szállítani kell, majd azzal intézik, pluszba nem kell még a tiéd is.

Írjad már alá! Mindjárt jönnek a kőművesek, befalazzák az üzlet hátsó falán az ajtót, hogy ne járhaszál már be a házból. Az utcai ajtón ki lesz cserélve a zár, a kulcs. Hozzák az új cégétáblát is. Nem akarok semmit hallani.

Nincs fellebbezés! Pofádat befogod! Ki ellen fellebbeznél, te, a község dolgozó népe ellen? Adjad a kulcsokat, mert nekem van másutt is dolgom. Még három szabónál kell ugyanezt a beléptetést, foglalást megcsinálni. Ahelyett, hogy önként csinálnátok, nekem kell gürcölni, mert fafejűek vagytok, nem értitek az új idők szavát. Úgyhogy ne akadályozzad a közellátást, mert elvitettek. Ide a kulcsokat, pofádat befogod.

Mi van? Hallottad már valakitől sokat, hogy pofádat befogod? Igen? Munkaszolgálatban? Gondoltam, hogy te is amoda tartozol. Én sem rokonlátogatásban voltam a háborúban, utána meg fogolyként, de semmi, de semmi kö-

zöd ilyenhez. Persze, volt fegyverem. De csak őrzésre használtuk...

Nincs több kulcs? Most már aztán a viszonnemlítésre! Becsüld meg az újat, csak azt tudom ajánlani, mert aki hóbörög, könnyen internálva lesz!

Friedmann most nem az üzlet hátsó ajtaján ment vissza a házba, hanem a kiskaput nyitotta, és a gangról lépett be a konyhába. Felesége a köténye alatt összekulcsolt kézzel állt ott, könnyezett. Mi lesz velünk, mi lesz velünk, Laci-kám?

Nem kapott választ, a férje a konyhaszekrény felső fiókját remegő kézzel húzta ki, onnan egy doboz Chesterfield cigarettát, abból egy szálat kivett, és meggyújtotta. Felesége ebből tudta, hogy nagy a baj, mert Laci csak akkor gyújtott Chesterfieldet, ha valami nagyon nem jó történt. A doboz cigarettát negyvenöt júniusában kapta a táborukat felszabadító egyik amerikai katonától. Mostanig, ezerkilencszázötvenig talán tíz szálat cigarettát fogyasztott el.

Másnap kora reggel az üzlet és a szobájuk közötti ajtót valóban befalazzák, a régi cégétábla helyére újat szögeztek: BÉKE fmsz. Szóda Üzem. Délután Balogh elvtársnő személyesen ellenőrizte az elvégzeteket. A kíváncsiskodó Lacinak kezlegyintéssel köszönt vissza, és rá sem nézve közölte, majd ötödikén jelentkezzen reggel hétkor, akkor kezdheti a munkát, és megkapja a papírokat is.

Késő délután összerendezték, mert autóduda szólalt meg az utcán. Az előző napi sűrű autó állt a kapu előtt. A lehúzott ablakból a pofázást tiltó hivatalos ember köszönés nélkül egy papírzacskót nyújtott ki Friedmann Lászlónak: gondolkodtam a tegnapi megjegyzéseden. Lehet talán, hogy tőled koboztam el ezt a hajkefét, tudod, akkor ott, a ruszki tálban... Tessék, visszaadom. Én már kopasz vagyok, tudod, a fogság... Te is kopasz vagy ugyan, de azért a tiédet vedd csak vissza... Nem tartozok így neked semmivel. És ne feledd... pofád befogod...

Szódás Friedmann 1958-ig töltötte a szódásüvegeket – köztük több tucat „Friedmann szóda” maratott felirattal díszítettet – szövetkezeti alkalmazottként. Balogh Aladár lánya, a főnökasszony – hogy stílusosak legyünk – nem sok vizet zavart a kis üzemben. Friedmann néha meggyezte neki viccelődve: Katóka, te is Aladár vagy, mint apád...

1958-ban Friedmann nyugdíjba vonult, és egy év múlva, felesége halála után, kivándorolt Izraelbe. A magyar és az izraeli vámosok is csodálkoztak, hogy e történet hőse miért cipel a bőröndben két üres, Friedmann feliratos szódásüveget...

Politzer Tamás

